

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Neologismy a tvoření slov v současné angličtině

Tereza Valerová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Neologismy a tvoření slov v současné angličtině

Tereza Valerová

Vedoucí práce:

PhDr. Eva Raisová

Katedra anglického jazyka

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. LEXIKOLOGIE	3
3. PŮVOD SLOV A SLOVNÍ ZÁSoba	4
4. VÝPŮJČKY A TVOŘENÍ SLOV	5
4.1. Výpůjčky ve staré angličtině	5
4.1.1. Vliv latiny	5
4.1.2. Keltský vliv	6
4.1.3. Normanský vliv	7
4.1.4. Skandinávský vliv	8
4.2. Moderní výpůjčky	8
4.2.1. Francouzština	9
4.2.2. Němčina	10
4.2.3. Španělština a portugalština	10
4.2.4. Italština	11
4.2.5. Řečtina	11
4.2.6. Jidiš	12
4.2.7. Další indoevropské jazyky	12
4.2.8. Neindoevropské jazyky	13
5. TVOŘENÍ SLOV – TEORIE	14
5.1. Konverze (Conversion)	14
5.2. Odvozování (Derivation)	15
5.3. Složená slova (Compounds)	17
5.4. Zkracování (Clipping)	19
5.5. Směšování (Blends)	20
5.6. Akronymy a zkratky (Acronyms and abbreviations)	22
5.7. Eponymy (Eponyms)	24
5.8. Zdvojování (Reduplication)	25
6. TVOŘENÍ SLOV – PRAXE	27
7. NEOLOGISMY	35
7.1. Neologismy v literatuře	36
7.2. Nová slova v dílech Williama Shakespeara	37
8. ZÁVĚR	44
9. SEZNAM ODKAZŮ	46
10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
10.1. Tištěné zdroje	51
10.2. Internetové zdroje	52
11. RESUMÉ	55
12. ABSTRAKT	55

1. ÚVOD

Cílem této práce je podat ucelený obraz o způsobech tvoření nových jednotek anglické slovní zásoby z již existujících výrazů, o vzniku úplně nových slov (neologismů) a o výpůjčkách z cizích jazyků. Každé slovo, které lidé hovořící anglicky vysloví nebo napíší (avšak pro jiné jazyky toto rovněž platí), má svou zajímavou historii. Drtivá většina mluvčích si pravděpodobně neuvědomuje, že běžně používají slova stará několik set let, nebo slova přejatá z jiných jazyků, která zdomácněla. A už vůbec nejspíš nepřemýšlejí nad tím, jakým procesem a za jakých podmínek slovo vzniklo. Uvedená fakta byla proto hlavními důvody k výběru tohoto tématu pro předloženou bakalářskou práci.

Práce se bude skládat z teoretické a praktické části. Na začátku teoretické části bude umístěno stručné uvedení do tématu; definujeme, čím se zabývá lexikologie a které disciplíny jsou její součástí, následovat bude kapitola o slovní zásobě. Poté se již pozornost přesune k výpůjčkám z cizích jazyků a následně k samotným způsobům tvoření slov, jako jsou např. zkracování, konverze, akronymy, derivace, skládání a další. Nutno podotknout, že v různých literaturách se rozdělení do těchto kategorií liší. Někteří autoři určité kategorie úplně vypouští, aby se jinými zabývali dopodrobna. Např. Plag ve *Word-formation in English* vůbec nezmiňuje zdvojování či eponymy a do hloubky se zaobírá odvozováním a konverzí. Nebo v některých dílech jsou určité způsoby tvoření slov uvedeny jako součást (podkategorie) jiných kategorií a naopak někteří autoři je uvádějí jako samostatné kategorie. Např. Dušková v příručce *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* definuje back-formation jako jeden ze způsobů odvozování, zatímco Štěkauer v díle *A course in English word-formation* ho popisuje jako samostatnou kategorii.

Další součástí teoretické části bude analýza neologismů v angličtině. Z historie se zaměříme na ty literární autory, kteří dali vzniknout některým neologismům, a konkrétně na Williama Shakespeara, na jehož díle budeme zkoumat slova, která vymyslel nebo je jako první zaznamenal. Jako zdroje informací budou pro teoretickou část využívány jazykové a lingvistické příručky;

mezi základní budou zařazeny např. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* (Dušková), *Basics of Lexicology* (Vogel), *Chapters from modern English lexicology and stylistics* (Vachek), *A course in English word-formation* (Štěkauer), *Word-formation in English* (Plag), *English Words: History and Structure* (Minkova – Stockwell) nebo *A linguistic characterology of modern English* (Vachek).

Po každé z teoretických částí se přesuneme k části praktické, ve které budeme v rozličných zdrojích hledat slova vytvořená podle výše zmíněných způsobů či neologismy a budeme analyzovat jejich původ, případně i dobu a příčinu vzniku. Nově vzniklá slova se často nacházejí v oborech jako věda, technologie, životní styl, politika, design, kultura či reklama, a proto zde jako hlavní zdroje poslouží webové stránky časopisů a zpravodajských televizních kanálů či lifestylové portály. K samotné analýze slov poslouží internetové etymologické slovníky, jako např. *etymonline.com*, *oxforddictionaries.com* nebo *merriam-webster.com*; k analýze neologismů budeme využívat hry Williama Shakespeara.

Po teoretických a praktických částech bude následovat závěr, ve kterém bude práce shrnuta, dále seznam odkazů v textu, seznam použitých tištěných a internetových zdrojů, které sloužily k vypracování práce. Na samotný konec bude připojeno resumé v angličtině a abstrakt v češtině.

2. LEXIKOLOGIE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na původ slov a způsob jejich vzniku. Na vědecké úrovni se danou problematikou zabývá lexikologie. Její název byl vytvořen z řeckých slov *lexikós*, znamenající slova, a *-logia*, znamenající věda. Jedná se o lingvistickou disciplínu, které zkoumá slovní zásobu (neboli lexikum) jazyka a význam, povahu, užívání a původ slov. Z definice plyne, že předmětem výzkumu lexikologie jsou především etymologie (původ a historie slov a způsob, jakým byla odvozena), morfologie (tvar a struktura slov), lexikografie (zpracování slovní zásoby ve slovnících) a sémantika (význam slov). [1]

Slovní zásoba konkrétního jazyka není zmetí různorodých jevů – skládá se z prvků, které spolu určitým způsobem souvisí, ačkoliv jsou nezávislé. Každé slovo je fonologickou, sémantickou a gramatickou jednotkou, neboť se jedná o danou skupinu hlásek s daným významem a gramatickou funkcí. Lexikologie studuje slovo ze všech těchto hledisek; zabývá se morfologickou, fonologickou i kontextovou funkcí slov a také sémantickými vztahy mezi nimi. Vzájemný vztah lexikálních jednotek je zkoumán na základě jejich podobností a odlišností. Vzhledem k tomu, že se slova neobjevují samotná, počítají lexikologové se všemi možnostmi, jak je kombinovat. Proto do pole působnosti lexikologie spadají i ustálená slovní spojení, frazeologické jednotky aj. [2]

Lexikologie, stejně jako všeobecná lingvistika, se může dělit na deskriptivní a historickou. Deskriptivní lexikologie se zabývá slovní zásobou určitého jazyka jako systému v konkrétní době, zatímco historická lexikologie se zabývá vývojem a původem významu a tvaru lexikálních jednotek konkrétního jazyka v průběhu času. Oba obory na sobě nicméně závisejí, protože v lexikologii se nachází mnoho oblastí, kde jeden z oborů nemůže slova studovat bez pomoci druhého a naopak. Setkáváme se též s obecnou lexikologií (general lexicology), která se zaměřuje na jevy, jež jsou všem jazykům společné. Naproti tomu speciální lexikologie (special lexicology) zkoumá slova vybraného jazyka. [3]

3. PŮVOD SLOV A SLOVNÍ ZÁSoba

Angličtina se neustále vyvíjí a její slovní zásoba je bez přestání vystavena novým vlivům různorodých kultur, jazyků, událostí a trendů. Obzvláště díky přítomnosti technologie a sociálních sítí v našich každodenních životech se často setkáváme s novými výrazy a občas se může zdát obtížné udržet s novinkami krok a všechny je vstřebat. A protože s připojením k internetu mají lidé snadný přístup k novým informacím, šíří se tato slova mnohem rychleji než před několika staletími, kdy byly k dispozici jen ručně opisované knihy a gramotný byl jen zlomek populace. Dalším faktorem, který přispívá k šíření nových slov v angličtině, je samozřejmě rozšířenost tohoto jazyka na všech kontinentech na zemi a jeho frekventované využívání jako prostředku komunikace.

Angličtina obsahuje obrovské množství slov. Podle odhadů *Global Language Monitor* existovalo v tomto jazyce k 1. lednu 2014 1025109,8 slova. V průměru vzniká 14,7 nových slov za den, tedy jedno slovo za 98 minut. [4] Je proto vhodné rozlišovat mezi základní neboli jádrovou slovní zásobou (core vocabulary) a slovní zásobou získanou vzděláním. Jádrová slovní zásoba je u každého téměř stejná. Lidé nepotřebují k jejich naučení žádné zvláštní znalosti nebo instrukce a osvojí si je ještě před započítáním školní docházky. Jedná se o takové výrazy, které jsou součástí běžného hovorového jazyka. [5]

Většina ze základních slov je bez velkých změn součástí angličtiny již po staletí. Mnohá z nich existují až osm tisíc let, tedy od doby, již vědci určili za samý počátek anglického jazyka. Mezi tato slova patří taková, jež jsou nezbytnou součástí vět a drží je pohromadě, např. předložky (*for, on, of, among, with, in, to, by* atd.) a spojky (*or, and, but*); dále slovesa smyslového vnímání (*think, hear, feel, touch, see*), způsobová a sponová slovesa (*be* a jeho tvary, *have, can, may, will, shall, must, could, might, would, should, ought to*). Řadíme sem také pojmenování částí lidského těla a členů rodiny (*eyes, face, foot, hand, mouth, leg; father, mother, sister, brother*). Kolem 800 z 1000 nejpoužívanějších anglických slov tvoří právě slova podobného typu. [6]

4. VÝPŮJČKY A TVOŘENÍ SLOV

Na rozdíl od základní slovní zásoby není slovní zásoba získaná díky vzdělání u mluvčích sdílená. V rozsahu i složení se liší od jedince k jedinci. Hlavními činiteli, jež mají vliv na množství slov, která člověk zná, jsou oblast jeho specializace a vzdělání. Podle bohatosti slovní zásoby konkrétních osob se i často posuzuje jejich inteligence. Nutno zdůraznit, že anglická slovní zásoba se neustále mění a rozšiřuje. Některá slova se přestanou používat a na druhou stranu do slovní zásoby denně přibývají nové výrazy. Hlavními zdroji nových výrazů jsou buď výpůjčky z cizích jazyků a nebo tvoření slov; ve většině případů se slova tvoří z již existujících výrazů, méně častý je vznik neologismů. [7]

Výpůjčky se v angličtině ve velkém využívají pro pojmenování předmětů či pojmů odlišných kultur. Často se také používají k popsání nových materiálů, konceptů a abstraktních jevů nebo pro termíny v oborech jako právo, fyzika, medicína či ve společenských vědách. Přejímána jsou slova především z řečtiny, latiny a francouzštiny. [8] Protože přejímání slov z cizích jazyků stejně jako tvoření slov a neologismů do velké míry přispívá k rozšiřování anglické slovní zásoby, budeme se na následujících stranách práce zabývat jazyky, ze kterých si angličtina půjčuje, a konkrétními příklady slov, která do jazyka pronikla.

4.1. Výpůjčky ve staré angličtině

V této kapitole shrneme nejzásadnější vlivy některých jazyků na anglickou slovní zásobu ve starověku a středověku. Zaměříme se na vliv latiny, keltských, normanských a skandinávských jazyků, které v této době hrály ve formování angličtiny nejdůležitější roli.

4.1.1. Vliv latiny

Nejvíce čerpala angličtina z latiny, která sama přebírala slova z hebrejštiny a řečtiny. Podle jazykovědců přebírala angličtina latinská slova nejméně ve čtyřech různých obdobích. Za první období se označuje doba, kdy starý kontinent

obývali Jutové, Sasové, Anglové a další germánské kmeny. Protože jejich myšlení ani kultura nedosahovaly úrovně Římanů, patří mezi nejstarší latinské výpůjčky slova převážně stolovní a obchodní jako např. *cheap* (z *caupo*), *cook* (z *coquus*), *kettle* (z *catillus*), *money* (z *moneta*), *mill* (z *molina*), *wall* (z *vallum*), *monger* (z *mango*), *dish* (z *discus*), *mile* (z *mille*), *colony* (z *colonia*), *wine* (z *vinum*) nebo *anchor* (z *ancora*). Z druhého období pocházejí především křesťanské výrazy (christian loanwords): *angel* (z *angelus*), *minster* (z *monasterium*), *church* (původem z řeckého slova *Kyriakon*, tedy *Dům Páně*), nebo *Messiah* (původem z hebrejštiny); jedná se o období před příchodem Germánů, kdy byly Britské ostrovy pod nadvládou Římanů. [9]

Za třetí období se označuje doba anglosaská, kdy se rozvíjelo křesťanství. V této době angličtina přejala slova *pope* (původně z řeckého *pappas*), *abbot*, *bishop*, *monk*, *priest* (původně z řeckého *prebysteros*), *nun*, *disciple*, *mass*, nebo *apostle*. Po tomto období zesílil vliv skandinávských a následně normanských jazyků na angličtinu. Do Británie se latina navrátila v době, kdy nová angličtina již většinu výpůjček získala a v gramatice i výslovnosti byly provedeny výrazné změny, tedy během pozdní renesance a především klasicismu. V této době se začala používat slova jako *equal*, *picture*, *adventure*, *verdict*, *language* nebo *debt*. Slovní zásoba se rozšiřovala i pomocí nových ekvivalentů; vznikaly dvojice slov jako např. *childish* – *infantile*, *fatherly* – *paternal*, nebo *heavenly* – *celestial*, kde slova mají stejný význam, avšak první výraz je germánského a druhý románského původu. Současnost lze označit za páté období, avšak spíše než o skutečné výpůjčky z latiny se v odborném jazyce jedná o internacionalismy. [10]

4.1.2. Keltský vliv

Při kolonizaci Britských ostrovů byli Keltové považováni za méněcenný a nepřátelský kmen; Sasové, Anglové a Jutové se k nim dle tohoto předsudku chovali. Ve staré angličtině je následkem toho minimum keltských výpůjček; setkáváme se s nimi hlavně v názvech míst: *Hurst* (háj), *Inver* (ústí řeky), *Cairn* (tábořiště), *Inch* (ostrov), *Weald* (les) nebo *Avon* (řeka). V 19. století se nicméně

situace změnila a moderní angličtina převzala z různých sfér života mnohé keltské výrazy: *tunnel, clan, lochness, mackintosh, tartan, budget, whisky, career, slogan, flannel*. Tyto konkrétní příklady se využívají v mezinárodním prostředí. Prostřednictvím gaelštiny (skotštiny) pronikla do angličtiny slova *bannock* (ovesná placka), *bard* (básník) nebo *sporrán* (kožešinová brašna) a z irštiny byla převzata slova *shanty* (námořnický popěvek), *Tory* (konzervativec) či *banshee* (víla). Z keltských slov pronikly prostřednictvím francouzštiny do angličtiny výrazy *javelin* (oštěp), *vassal, beak, charge, gravel* (štěrk), *cloak, mutton* (skopové), *car, petty* nebo *carry*. [11]

4.1.3. Normanský vliv

Anglosaština se po bitvě u Hastingsu dalekosáhle změnila. Z lexikologického pohledu se díky silnému normanskému vlivu angličtina stala hybridním jazykem, díky čemuž má při vytváření homonym, synonym a antonym spoustu možností; následkem toho ale často nastávají potíže při snaze určit původní význam slova a jak a kdy bylo do angličtiny přejato. Je jisté, že první normanská slova byla většinou identická s pravou latinou, např. první zkratky *p.a.* (*per annum*, ročně), *e.g.* (*exempli gratia*, například), *A.D.* (*anno Domini*, našeho letopočtu), *v.v.* (*vice versa*, naopak), *a.m.* (*ante meridiem*, dopoledne) nebo slova *posterior, fungus, datum, senior, animal, prior* nebo *genius*. Některé normanské výrazy se staly součástí základní slovní zásoby i přes to, že normanština byla nejednotná a patřila mezi dialekty založené na lidové latině. Ačkoliv byla v cizím prostředí a mluvila jí pouze menšina lidí, silně ovlivnila jazyk v místech, kde se jí podařilo prosadit. [12]

Angličtina převzala z normanštiny mnoho základních slovotvorných morfémů, a to především přípony *-age, -ry, -ess* a *-able*. Z normanštiny pocházejí slova např. z oblasti vojenství (*arms, enemy, peace, war, lieutenant, battle, admiral, soldier*. Výrazy jako *march, aid, guard, prison*, nebo *danger* jsou součástí základní slovní zásoby a používají se i mimo vojenskou sféru.), nebo umění a řemesel (*aisle, tower, delight, mason, pillar, art, design, painter*).

Nejeden termín normanského původu se užívá ve vládě a úřadech (*revolution, crown, aristocrat, royal, government, administration, democrat, sovereign, nation*) nebo v soudnictví a zákonech (*court, justice, plea, fee, accuse, crime, privilege, attorney*). Některé výrazy získaly opět zcela běžné užití: *damage, property, case, prove, marriage*). Do angličtiny pronikly i výrazy z oblasti náboženství (*pray, clergy, order, virgin, altar, miracle, baptize*) nebo stravy a zábavy (*cards, entertainment, pleasure, soup, boil, partner, dice, chase, roast, joy, sauce*). [13]

4.1.4. Skandinávský vliv

V roce 790 začaly nájezdy severských kmenů z moře na Britské ostrovy. Král Alfréd Veliký získal v roce 878 nadvládu nad více než polovinou území Anglie, které nazval Danegeld. Mezi severskými osadníky a původním britským obyvatelstvem nenastaly v komunikaci žádné problémy, protože stará angličtina, norština a dánština si v té době byly mnohem bližší než dnes a mnohá slova byla dokonce stejná. Velké množství slov, jež se dodnes využívají v běžné mluvě, jsou výpůjčky ze severských jazyků. Z podstatných jmen jmenujme např. *rug, husband, knife, root, steak, egg, anger, gate, keg, skin, wing, sky*; z přídavných jmen jsou to *loose, odd, saint, wrong, meek, ugly, rotten, ill*; slovesa: *gape* (zírat), *scare, call, hit, scrape, drown, bask, die, cast*. Podoba mnohých anglosaských slov, jako např. *birth, dream, give, sister, get, bread, awe*, byla skandinávskými osadníky pozměněna. Mimo to jimi byla zachráněna některá slova, která se začínala ze staré angličtiny vytrácet. [14]

4.2. Moderní výpůjčky

Prestiž a popularnost určitého jazyka mohou někdy být podnětem k přijímání cizích slov, avšak většinou bývá důvodem potřeba vyplnit mezeru ve slovní zásobě. Úroveň vzdělání a zájmy mluvčích jsou určujícími faktory toho, do jaké míry budou výpůjčky přijímat a ve své mluvě používat. Tato kapitola se bude zabývat výpůjčkami v době novověku, a to jak z evropských (např. z francouzštiny, italštiny, španělštiny aj.) a indoevropských jazyků (např. ruština,

hindština aj.), tak i z neindoevropských jazyků (např. hebrejštiny, arabštiny, japonštiny aj.)

4.2.1. Francouzština

Nejvíce výpůjček poskytla angličtině francouzština. Většina výrazů pochází z období od francouzské revoluce do napoleonských válek, tedy z 18. a 19. století. Jedná se o výrazy z oblasti vojenství a politiky *guillotine*, *tricolour*, *cordon sanitaire* (pásmo nikoho), *émigré*, *régime*, *coup* (převrat) nebo *cause celebre* (slavný soudní případ). Mnohá pojmenování pro nápoje a pokrmy: *croissant*, *mousse*, *serviette*, *sauté*, *banquet*, *aubergine*, *soufflé*, *champagne*, *a la carte*, *bouillon*, *restaurant*, *chef*, *café*, *menu*, *salad*. Z oblasti módy a oblečení: *leotard*, *tricot*, *crepe*, *blouse*, *chignon*, *suede*, *bra*, *baret*, *décolletage*, *tutu*, *boutique*. Pro příklad uveďme i výrazy z rozličných oblastí, např. *premiere*, *amateur*, *croupier*, *can-can*, *avalanche*, *depot*, *limousine*, *massif*, *garage*, *chauffeur*, *bureau*, *duvet*, *camouflage*, *plaque*. [15]

Francouzské výrazy psychologického a sociálního rázu se hojně používají v intelektuálních kruzích. Setkáme se s nimi hlavně u kritiky literatury a umění a při popisu vztahů mezi muži a ženami, a to ve formálním i neformálním kontextu. Na rozdíl od výše uvedených výpůjček, které jsou starší a stihly zdomácnět, tato slova přešla do angličtiny nedávno, a proto působí cizím dojmem. Jedná se např. o termíny popisující emoce a myšlenky: *elan vital* (životní elán), *naive*, *raison d'être* (opodstatnění), *confidante* (důvěrnice), *joie de vivre* (radost ze života), *amour propre* (sebeláska). Najdeme je v literatuře a umění: *locale* (dějiště), *avantgarde*, *connoisseur* (znalec), u společenských vztahů: *bien vue* (rád viděn), *chic*, *adieu*, *au pair*, *camaraderie*, *enfant terrible* (postrach), *faux pas* (netaktnost). Pro hodnocení se používá: *fait accompli* (hotová věc), *déjà vue*, *dernier resort* (poslední možnost) a pro milostné vztahy: *boudoir*, *femme fatale*, *liaison*, *voyeur*, *chaperon*, *garçon*, *ménage a trois* (manželský trojúhelník), *crime passionnel* (vražda ze žárlivosti), *divorcee*. [16]

4.2.2. Němčina

Německá slova se začala do angličtiny přejímat až v 19. století. Obzvláště známá jsou slova ekonomického, politického a válečného rázu, která se do běžné mluvy dostala v období obou světových válek a bipolární konfrontace: *Führer, Luftwaffe, blitzkrieg, Bundeswehr, Nazi, Gestapo, Realpolitik, Third Reich, Wehrmacht, Sonderkommando, Anschluss, kaput, Bundestag*. I v oblastech vědy, umění a filozofie se nacházejí německé výpůjčky: *leitmotif, Weltschmerz, yodel, schadensfreude, wunderkind, angst, waltz, Gemütlichkeit, kitch*. Mnohá pojmenování jídel jsou německého původu: *frankfurter, sauerkraut, marzipan, delicatessen, beer garden, lager, noodle, schnitzel, pretzel, hamburger, schnapps, muesli*. Pro příklad opět uveďme i výrazy z rozličných oblastí, např. *rottweiler, rucksack, zinc, dobermann, karst* (kras), *dachshund* (jezevčík), *kindergarten, cobalt, Kamarad, seminar, hamster, poodle, edelweiss, semester, umlaut*. [17]

4.2.3. Španělština a portugalština

Španělské a portugalské výpůjčky v angličtině jsou obrazem vojenských úspěchů a kulturních tradic zemí, ze kterých pocházejí. V Evropě měly obě země vedoucí pozici při kolonizaci Nového světa. Do španělštiny proto proniklo mnoho slov z jazyků amerických Indiánů. Až poté, během 16. a 17. století si je do své slovní zásoby vypůjčila angličtina. Mezi nejstarší výpůjčky tohoto typu patří *cargo, potato, buoy, siesta, hammock, negro, mestizo, masquerade*. V 18. století se přidaly výrazy *jerk, banjo, mesa, poncho, hacienda, adobe, lasso, torero, flotilla* a z portugalštiny *palaver* a *albino*. [18]

Dále lze španělské výpůjčky rozdělit na amerikanismy španělského původu, které se používají hojně k popisu životního stylu a rázu krajiny na Jihozápadě USA, a skutečná španělská slova, která jsou anglicky mluvícím lidem všeobecně známá. Do první skupiny patří např. *barbecue, rodeo, bonanza, tortilla, coyote, sombrero, fiesta, tequilla, patio, ranch*. Do druhé skupiny se řadí např. *tango, guitar, alligator, tornado, junta, savanna(h), cigar, embargo*,

mosquito, vanilla, canyon, tobacco, hurricane, guerilla, chocolate, tomato, sherry. Portugalského původu jsou např. *cocoa, albatross, caste, veranda(h).* [19]

4.2.4. Italština

Podobně jako u slov španělského původu, první italské výpůjčky začaly do angličtiny pronikat v 16. a 17. století. Jednalo se především o výrazy z běžného denního života, architektury, umění nebo vojenství: *gondola, balcony, squadron, rotunda, artichoke, fresco, opera, stanza.* Novou vlnu italských výpůjček s sebou přinesl začátek 18. století, kdy v Anglii získala značnou popularitu italská hudba a opera. Jednalo se např. o výrazy *duet, bravo, tempo, aria, forte, libretto, operetta, soprano, adagio, violoncello, moderato,* apod. Bez znalosti podobných italských výrazů je od této doby nemožné se odborně bavit o hudbě. [20]

Dalšími oblastmi, kde se běžně používají italské výpůjčky, je např. jídlo: *macaroni, salami, gorgonzola, pasta, pizza, risotto, vermicelli, broccoli, lasagne, spaghetti.* Setkáme se s nimi i v architektuře a umění: *terracota, miniature, loggia, bust, torso, collonade, arcade, pastel, stucco, filigree.* Další příklady slov italského původu, která se používají v různých sférách, patří: *volcano, casino, stiletto, portfolio, inferno, umbrella, diva, mafia, lava, vendetta, ditto, bandit, granite, dolce vita, firm, tombola.* [21]

4.2.5. Řečtina

Někteří jazykovědci tvrdí, že řečtina měla ze všech cizích jazyků na angličtinu největší vliv, protože z ní přejímaly slova románské jazyky jako francouzština, latina a další. Z latiny potom přejímaly slova i nerománské jazyky. Slova jako *prologue, gulf, abyss, tragedy, chorus, ode, scene, allegory, philosophy, sketch, alms, problem,* se řadí k nejstarším řeckým výpůjčkám. Mnohá z těchto slov se do angličtiny nedostala přímo. Slovo *sketch* ku příkladu nejdříve proniklo z řečtiny do latiny, poté do italštiny, nizozemštiny a až pak ho převzala angličtina. U moderních řeckých výpůjček se často jedná o odbornou

terminologii a tato slova se řadí mezi internacionalismy. Mezi novější řecké přírůstky do angličtiny řadíme např. slova *hulk*, *rhythm*, *imp* (skřítek), *grotto* (jeskyně), *madrigal*, *intoxicate*, mezi internacionalismy např. *amnesty*, *electron*, *rheumatism*, *strategy*, *analysis*, *democracy*, *pedagogy*, *stadium*, *phonetics*. [22]

4.2.6. Jidiš

Díla novinářů, autorů románů, kritiků divadelních her a filmů jsou hlavními zdroji, odkud angličtina čerpala židovské výrazy. Jidiš sice patří do skupiny germánských jazyků, avšak asi 20% tvoří hebrejské a 16% slovanské prvky. Do druhé světové války mluvilo tímto jazykem 11 milionů Židů ve střední a východní Evropě. Angličtina přejala slova náboženského a kulturního rázu: *ghetto*, *kibbutz*, *bagel*, *kosher*, *Hanukkah*, *menorah*. Setkáváme se i se slangovými a neformálními výrazy: *schiksa* (nežidovka), *goysche* (nežidovský), *nosh* (jídlo), *klutz* (hlupák), *schmaltz* (kýč), *shemozzle* (zmatek), *shindig* (večírek), *mensch* (chlapík), *goniff* (zloděj). [23]

4.2.7. Další indoevropské jazyky

Z velké řady jazyků vybereme ty nejzásadnější. Z hindštiny a jiných indických jazyků převzala angličtina např. *guru*, *yoga*, *orange*, *candy*, *pyjamas*, *jute*, *shampoo*, *nirvana*, *bungalow*, *swastika*, *cot*, *punch*, *dungarees*. Z ruštiny přebírala angličtina ve dvou obdobích, a to před bolševickou revolucí, např. *tsar*, *duma*, *samovar*, *Balalaika*, *muzhik*, *vodka*, *borshch*, a po revoluci, např. *pogrom*, *sputnik*, *gulag*, *bolshevik*, *leninist*, *kalashnikov*, *soviet*, *kolkhoz*. Z perštiny vstoupila do angličtiny např. slova *divan*, *caravan*, *khaki*, z češtiny *robot*, *skoda*, *semtex*, *slivovitz* a z polštiny třeba *mazurka*. [24]

4.2.8. Neindoevropské jazyky

V tomto případě si angličtina nejvíce vypůjčuje z arabštiny a hebrejštiny. Ze slov arabského původu, která někdy vstoupila do angličtiny skrze jiné jazyky, jmenujme *giraffe, tariff, Islam, alcohol, elixir, apricot, Koran, harem, mosque, zenith, syrup, lemon, tartar, assassin, sofa, cotton*. Z hebrejštiny byly přejaty především křesťanské výrazy, např. *babel, Jehovah, messiah, seraph, Talmud, alleluia, cherub, myrtle, Leviathan, seraph, rabbi*. Z jazyků amerických Indiánů pochází např. *puma, buccaneer, ananas, condor, skunk, tapir, moccasin, tomahawk, canoe, jaguar, llama, toboggan, maize, raccoon*. Čínského původu jsou slova *tea, china, congou, nankeen*, z japonštiny jsou slova *kamikaze, kimono, sushi, tycoon, geisha, soy, karaoke, tsunami, hara-kiri, samurai*. Výrazy *paper, banana, guinea, lion, zebra, chimpanzee, ammoniac, satchel, gorilla, voodoo, gum, oasis* či *labyrinth* jsou převzatá z jazyků původních afrických kmenů. A z jazyků Aboriginců, původních obyvatel Austrálie, pochází slova *koala, boomerang, dingo, kangaroo, wombat, jackaroo* nebo *mulga*. [25]

5. TVOŘENÍ SLOV – TEORIE

Druhým zdrojem nových termínů a pojmenování v angličtině je tvoření slov. Následující kapitoly se proto zaměří na jednotlivé způsoby tvoření slov (např. odvozování, skládání, konverze, směšování, zkratky a akronymy aj.) a příklady výrazů, které daným způsobem vznikly.

5.1. Konverze (Conversion)

V anglickém jazyce existuje několik způsobů tvoření nových slov ze slov již existujících. Jedním z nich je i konverze, kde se jedná o vznik nového slova bez viditelných změn ve slově původním. Rozlišujeme několik druhů konverze podle toho, u jakých slovních druhů změna probíhá. Setkáváme se s konverzí podstatného jména ve sloveso, např. *the water – to water, the hammer – to hammer*. Konverze může probíhat i naopak, tedy ze slovesa v podstatné jméno, např. *to dump – a dump, to spy – a spy*. Přídavná jména mohou být přetvořena ve slovesa, např. *empty – to empty, open – to open*, a nebo mohou být přídavná jména přetvořena na jména podstatná, např. *rich – the rich, blind – the blind*. Výjimečně najdeme v angličtině i konverzi předložek ve slovesa, např. *to down the can* (ve významu vypít do dna). Není složité najít v angličtině příklady dvojic slov, která jsou příbuzná a foneticky naprosto totožná. [26]

Konverze je v angličtině specifickým gramatickým jevem, který se v jiných evropských jazycích nevyskytuje. Je způsoben tím, že hranice pro oddělování jednotlivých slovních druhů od sebe jsou poměrně nejasné, obzvláště v porovnání s češtinou, kde jsou slovní druhy a rozdíly mezi nimi jasně vymezené. Pro demonstraci uveďme podstatné jméno *town*, které bez jakékoliv změny v podobě předpony či přípony přejde do pozice přídavného jména tak, že se umístí před jiné podstatné jméno, např. *town school* (městská škola). Za povšimnutí také stojí, že při změně pozic dvou slov ve spojení se změní i jejich gramatická funkce a tím pádem i význam celého spojení, např. *a town school* (městská škola) – *a school town* (školské město). [27]

Především přeměna podstatných jmen ve slovesa značně obohacuje anglickou slovní zásobu. Díky tomuto procesu se slovesa odvozují z podstatných jmen, z jejichž základu doposud jiné slovní druhy, než podstatná jména samotná, neexistovaly. Toto umožňuje mluvčímu větu zestručnit a zároveň se přesně vyjádřit. Např. *“She mothered him like a baby.”* je v porovnání s větou *“She treated him in the same manner in which a mother treats her baby.”* mnohem kratší a přesnější, než bez použití odvozených sloves. Dalším příkladem je věta *“All those men were overalled.”* Bez použití odvozeného slovesa by věta zněla *“All those men were wearing overalls, working-suits.”* [28]

5.2. Odvozování (Derivation)

Odvozování je proces tvoření slov buď pomocí derivačních morfémů (afixů) nebo flektivních morfémů. Pokud je slovo odvozeno pomocí afixů, před základové slovo může být připojen prefix (předpona), za slovo se může přidat sufix (přípona) či se dovnitř slova může vložit infix.¹ Od základu se odvozuje nové slovo s jiným významem, např. *cloud – cloudy, rich – enrich*; afixy tedy mají tzv. slovtvornou funkci. Flektivních morfémů nenajdeme v angličtině mnoho a na rozdíl od afixů tvoří pouze nové tvary od určitého slova, např. *cloud – clouds, rich – richer – richest*. Nevzniká tedy nové slovo, a proto mají flektivní morfémy tzv. tvaroslovnou funkci. [29]

U některých sufixů může dojít k nejasnostem, protože mohou mít více významů. Např. předpona *un-* může znamenat změnu do původního stavu (*unpack, undo, unload*), nebo může mít negativní význam (*uncertain, unrest, unfair*). Podobně předpona *in-* může dát slovu intenzifikační, místní (*input, inlay*), či negativní (*incorrect, insufficient*) význam. Předpony mění význam slova, ke kterému jsou přidávány, ale zřídka dochází ke změně slovního druhu, s čímž se při použití přípony setkáváme velice často. [30]

---

¹ V angličtině se však s infixy nesetkáváme.

Pro angličtinu je charakteristická tzv. disociace (dissociation), což znamená, že významově příbuzná slova jsou odvozena z různých základových slov a ne z jednoho slova (což je běžné např. v němčině i češtině). Tento jev je důsledkem přítomnosti románských a germánských slov v anglické slovní zásobě, konkrétně slov z latiny a francouzštiny. Pro příklad uveďme několik dvojic podstatného a přídavného jména: *sun – solar, eye – ocular*, nebo *dog – canine*. [31]

V angličtině značně převažuje počet cizích prefixů a sufixů nad domácími prefixy a sufixy. Slova odvozená cizími prefixy jsou např. *infallible, premature, refuel, dishonest, co-operate*. K výrazům vzniklých odvozením domácí předponou se řadí např. *unpack, forehead, asleep, unwilling, belittle*. Mezi slova vzniklá pomocí cizích přípon patří např. *regrettable, extension, employee, accuracy, difference, confirmation*. Slova vzniklá za pomoci domácích sufixů jsou např. *tenfold, beginning, reader, shorten, rainy*. [32]

Běžné je také tvoření hybridních odvozenin, kdy se k domácímu základu připojí cizí předpona, např. *thunderous, hostess, understandable, non-smoker, starvation, ex-husband*. V dřívějších dobách docházelo s připojením sufixu ke slovu ke změně kmenové samohlásky, což se dodnes u některých podstatných jmen zachovalo, např. *broad – breadth, long – length, wise – wisdom, strong – strength, wide – width*. [33]

Méně frekventovaným způsobem tvorby slov v angličtině je tzv. back-formation. Jedná se o zvláštní druh derivace, kde je obvyklý směr derivačního procesu obrácen. Základové slovo, ze kterého bylo nové slovo odvozované, bylo interpretováno jako slovo s příponou, např. *peddler, difficulty, baby-sitter, editor, housekeeper, vacuum-cleaner*. Od těchto slov byla odtržena přípona a vznikla nová slova: *to peddle, difficult, baby-sit, edit, housekeep, vacuum-clean*. Nové slovo vzniká tedy redukcí slova původního. [34] [35]

5.3. Složená slova (Compounds)

Jednotka slovní zásoby skládající se z více než jednoho základového slova se nazývá složené slovo. Jak už ze samotného pojmenování vyplývá, součástí složeného slova jsou dva či více lexémů, avšak z gramatického hlediska funguje jako jedna položka s jedním významem. Např. složené podstatné jméno má funkci jednoho slova, podstatného jména. Toto podstatné jméno však může být dále skládáno, tedy mohou k němu být přidávána další slova; říkáme tedy, že skládání slov je v angličtině tzv. rekurzivní. [36]

Setkáváme se s různými způsoby psaní složených slov. Buď se prvky složeniny píší odděleně jako samostatná slova, např. *labour force*. Další možností je spojení prvků sloučeniny spojovníkem, např. *bone-headed* nebo *Anglo-Dutch*. A pokud se jedná o ustálené výrazy, píší se většinou dohromady jako jedno slovo, např. *steelmaker*, *headache* či *restroom*. [37]

Hlavním kritériem ke správné identifikaci složených slov je, že alespoň jeden ze dvou prvků je takovém tvaru, že jej samostatně nelze použít. Ve většině případů však v angličtině seskupená slova toto formální kritérium nespĺňujú, a proto se častěji setkáváme se slovními spojeními (collocations) než s pravými složenými slovy neboli kompozity (compounds). Těch je v angličtině poměrně malé množství. Např. *the world market*, *a garden party* nebo *an evening paper* se na první pohled jeví jako kompozita, avšak jejich první části mají více méně povahu přídavného jména a jsou ve skutečnosti samostatnými a nezávisle použitelnými slovy. [38]

Slovní spojení (collocations) se mohou skládat z více než dvou slov. Anglicky se pak tato obsáhlá pojmenování nazývají hypercollocations. Pro příklad uveďme *London Passenger Transport Board*, *Starving children relief fund* nebo *Oxford University summer vacation course*. Základové slovo, které má být blíže určené, je vždy umístěno na konci celé konstrukce. Při snaze porozumět delším slovním spojení je vhodné je začít dešifrovat odzadu, tedy od základového slova, a od něj postupovat zpátky na začátek spojení. [39]

Můžeme se setkat se situací, kdy se k dvouslovnému slovnímu spojení připojí další podstatné jméno a vznikne trojslovné spojení. Např. původně dvouslovné spojení *secondary school* se stane určujícím prvkem trojslovného spojení *secondary school teacher*. Není výjimkou, že poté dojde k vypuštění prostředního slova a tím pádem ke zjednodušení spojení; v tomto případě vznikne spojení *secondary teacher*. Slovo *school* bylo vypuštěno. Dalším příkladem je spojení *motor vehicle industry* (kde na počátku stálo spojení *motor vehicle*). Slovo *vehicle* se vypustí a vznikne spojení *motor industry*. Tento jev dokazuje, že výraz, jež předchází základovému slovu, mívá povahu přídavného jména. [40]

Složeniny se rozdělují na souřadné (coordinate) a podřadné (subordinate). O souřadném vztahu hovoříme např. u slov *owner-occupier*, *bittersweet* nebo *Anglo-Saxon*, tedy pokud jsou si prvky sloučeniny z jazykového hlediska rovny. Pokud jedno slovo ze sloučeniny (zpravidla to první) blíže určuje druhé, jedná se o vztah podřadný. Podřadné sloučeniny se dále klasifikují z hlediska sémantického, funkčního a formálního. [41]

Podle sémantického hlediska rozdělujeme podřadné složeniny s ohledem na to, co blíže určují, např. čas (*nightclub*), způsob či prostředky (*windmill*), místo (*mountain-snow*), srovnávání (*snow-white*), předmět nebo objekt nějaké činnosti (*inkeeper*, *sunset*), pozemky či vlastnictví (*highway*) nebo druh (*fruit-tree*). Formální hledisko rozlišuje složeniny podle slovních druhů, ze kterých se skládají; existují dva hlavní typy: substantivní složeniny, které mohou být tvořeny buď dvěma podstatnými jmény (*rainfall*, *bloodstain*, *baby-sitter*), nebo podstatným jménem a slovesem, které může obsahovat příponu *-ing* (*sunbathing*, *brainwashing*), nebo slovesem, které může obsahovat příponu *-ing*, a podstatným jménem (*living-room*, *hangman*), nebo přídavným a podstatným jménem (*greyhound*). Druhým typem jsou složeniny adjektivní. Skládají se buď z přídavného a podstatného jména (*rock-hard*, *dustproof*), nebo z podstatného jména a slovesa, které může obsahovat příponu *-ing* (*heart-breaking*). Funkční hledisko připodobňuje vztahy mezi prvky sloučenin k vztahům větných členů mezi sebou. Zde se sloučeniny rozdělují na přívlastkové (*blackbird*), větné

(*come-and-fight-me*) a příslovečné (*homemade*). Mohou také mít podobu přísudku a předmětu (*handshake*) nebo podmětu a přísudku (*daybreak*). [42]

Setkáváme se i s rozdělením složených slov na endocentrická a exocentrická. Pokud zůstává složenina stejnou kategorií jako jednotlivé prvky, které ji tvoří, nazýváme ji endocentrickou. Pokud se její kategorie změní, jedná se o složeninu exocentrickou. Složenina může být endocentrická sémanticky (složenina si udrží sémantický vztah se svým řídicím základem, např. složenina *deckchair*, znamenající rozkládací křeslo – stále se tedy jedná o typ křesla) nebo formálně (složenina je stejným slovním druhem jako její řídicí základ, např. složenina *workbook* je podstatným jménem, stejně jako její řídicí základ *book*). Stejně tak exocentrické složeniny mohou být exocentrické sémanticky (předmět, který vzniklá složenina označuje, se liší od předmětů, které označují jednotlivá slova tvořící sloučeninu, např. výraz *hotbed*, pařeniště, nepopisuje typ postele;) nebo formálně (jeden nebo více prvků tvořících sloučeninu jsou odlišným slovním druhem než složenina samotná, např. podstatné jméno *downturn* se skládá z příslovce *down* a slovesa *turn*). [43]

5.4. Zkracování (Clipping)

Zkracováním se rozumí proces, při kterém dojde ke zkrácení lexému (základní jednotky slovní zásoby), avšak jeho slovní druh se nezmění a význam slova se zachová. Nejedná se tedy o nově vzniklé slovo a nepovažuje se za výsledek slovotvorného procesu. Ačkoliv se zkracovaná slova postupem času integrují do běžné denní mluvy, původně jsou slangového původu, neboť si je ke komunikaci často vymyslela specifická skupina lidí. Postupně se může stát, že v průběhu času nabude zkrácené slovo nového významu a odchýlí se od významu původního slova. Pro angličtinu je velice charakteristický proces konverze zkrácených slov, např. původní slovo *telephone* bylo zkráceno na *phone*, z čehož vzniklo sloveso *to phone* nebo *bicycle – bike – to bike*. [44]

V anglickém jazyce se zkracují především delší slova cizího původu tak, aby byla přizpůsobena původním anglickým slovům a lépe zapadla do domácí

mluvy. Zkracovaná slova se klasifikují do několika podskupin v závislosti na tom, která část slova byla odtržena; prvním a nejčastějším způsobem je zkracování odzadu (back clipping). Takto vznikla slova jako *cab* (z *cabriolet*), *gym* (z *gymnasium*), *fan* (z *fanatic*), *pants* (z *panataloons*) nebo *miss* (z *mistress*). Takto se také mezi přáteli zkracují příjmení, k němuž se někdy připojuje *-y*. Příkladem je *Kitcht* (z *Kitchener*) či *Goldy* (z *Goldsmith*). Se zkracováním se setkáváme i u významných osob, např. *Dizzy* (z *Disraeli*) nebo *Boney* (z *Bonaparte*). Zkracují se i vlastní jména, např. *Dick* (z *Richard*), *Bob* (z *Robert*) či *Dol* (z *Dorothy*). Protože tato zkracování mají často původ v řeči dětí, může zde dojít ke změně hlásky, což je i z uvedených příkladů patrné. Se zkracováním se setkáváme i u názvů řek, měst, domů, hrabství, míst aj., např. *the Vic* (z *the Victoria Theatre*), *Cal* (z *California*) nebo *Frisco* (ze *San Francisco*). [45]

Méně častým způsobem zkracování slov je způsobem zepředu (initial clipping), kdy dojde k odtržení přední části slova, zatímco poslední slabika zůstává. Příkladem jsou slova jako *wig* (z *periwig*), *plane* (z *aeroplane*), *bus* (z *omnibus*) nebo *van* (z *caravan*). Takto se mohou zkracovat i některá vlastní jména, např. *Nora* (z *Eleanor*), *Lottie* (z *Charlotte*) či *Drew* (z *Andrew*). [46] Spíše ojedinělým způsobem zkracování je zkracování zepředu i zezadu zároveň (initial-final clipping), např. *jams* (z *pyjamas*), *frig* (z *refrigerator*), *flu* (z *influenza*) či *tec* (z *detective novel*). Další skupinou zkracovaných slov jsou taková, kde dojde k vypuštění hlásek uprostřed slova (middle clipping/ clipping compounds). Často není jednoduché rozlišit od sebe clipping compounds a smíšená slova, a proto je nutné při analýze této skupiny slov postupovat obzvláště opatrně. Příklady takto vzniklých slov jsou *trafficator* (z *traffic indicator*), *avionics* (*aviation electronics*) či *cablegram* (*cable telegram*). [47]

5.5. Směšování (Blends)

Směšovaná slova, která spisovatel Lewis Carroll též nazýval *portmanteau words*, vznikají slovotvorným procesem, při kterém se spojí dvě části běžně používaných slov dohromady. Nově vzniklé slovo je kombinací výslovností i

významů obou původních slov. Většinou se spojuje počáteční část jednoho a konečná část druhého slova. Příklady smíšenin, které se běžně používají, jsou *motel* (z *motor* a *hotel*), *flurry* (z *flutter* a *hurry*), *heliport* (z *helicopter* a *airport*), *smog* (ze *smoke* a *fog*), *flush* (z *flash* a *gush*) nebo *brunch* (z *breakfast* a *brunch*). [48]

V některých případech ztrácíme přehled o jednotlivých složkách směřovaných slov a jejich původ se stává na první pohled nejasným. Jedním z příkladů je pojem *Vaseline*, jež vymyslel v roce 1872 majitel společnosti, která tento produkt vyráběla. Název byl vytvořen smíšením německého výrazu pro vodu, *Wasser*, a řeckého *elation*, znamenající olej. Dodnes se jedná o chráněnou patentovanou značku vlastněnou společností, která vazelínu vyrábí. [49]

Nové technické pojmy vzniklé směřováním nejsou v angličtině neobvyklým úkazem. Ve Spojených státech amerických se pro lékařskou péči pro seniory ujal výraz *Medicare* (z *medical care*). Podobně vzniklo i slovo *Medicaid*. V 19. století se rychle rozvíjela chemie a nové chemické látky a směsi vyžadovaly nové názvy: *phospham* (z *phosphorus* a *ammonia*), *carborundum* (z *carbon* a *corundum*), *acetal* (z *acetic* a *alcohol*) nebo *chloral* (z *chlorine* a *alcohol*). *Urinalysis* je termín vzniklý smíšením slov *urine* a *analysis*, které se používá v medicíně. V tomto případě je původ obou slov zřejmý a při výslovnosti je téměř neslyšitelné, že se jedná o smíšeninu. [50]

Většina smíšenin se řadí mezi slangová nebo stylisticky zabarvená slova. Pouze malé množství z nich je stylisticky neutrální. Často se s nimi setkáme v technické a sci-fi literatuře, na plakátech, v reklamách a novinách, např. *celtuce* (z *celery* a *lettuce*), *zebrass* (ze *zebra* a *ass*), *plumcot* (z *plum* a *apricot*), *capacitance* (z *capacity* a *reactance*) nebo *cattalo* (z *cattle* a *buffalo*). [51]

Kromě typických příkladů, jako *motel*, *smog*, *brunch* apod., existují i další typy směřovaných slov. Jedním z nich jsou slova, která se překrývají a vzájemně do sebe přesahují, a to buď z hlediska pravopisu, výslovnosti, nebo obojího. Např. *gestimate* (z *guess* a *estimate*), *glasphalt* (z *glass* a *asphalt*), *slanguage* (z

slang a language) nebo *octopush*² (z *octopus* a *push*). Dalším odlišným druhem smíšenin jsou takové, kde se jedno z původních slov vyskytne v novém slově celé, např. *mocamp* (z *motor* a *camp*), *pulsar* (z *puls* a *quasar*), *carbecue* (z *car* a *barbecue*) nebo *Nixonomics* (z *Nixon* a *economics*). [52]

5.6. Akronymy a zkratky (Acronyms and abbreviations)

Pokud nové slovo vznikne spojením počátečních písmen po sobě následujících slov z určitého názvu nebo fráze, hovoříme o akronymech. Pro příklad můžeme uvést slovo *SALT*, které vzniklo z počátečních písmen slov *Strategic Arms Limitation Talks*. Každou zkratku však nelze automaticky považovat za akronym; o akronym se jedná v případě, že jsou hlásky vysloveny jako jedno slovo. Pokud musíme při výslovnosti hláskovat, jedná se o zkratku. Jako příklad dobře poslouží anglický výraz pro daň z přidané hodnoty *Value Added Tax*, běžně označovaný *VAT*, který lze vyslovit oběma způsoby. Pokud hlásky vyslovíme každou zvlášť, tedy /vi:ei'ti:/, jedná se o zkratku, avšak při výslovnosti jako jedno slovo, tedy /væt/, se jedná o akronym. [53]

Mezi akronymy, se kterými se běžně setkáváme, se řadí např. *laser* (*light amplification by stimulated emission of radiation*), *NATO* (*North Atlantic Treaty Organization*), *LEM* (*Lunar Excursion Module*) nebo *UNESCO* (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*). Mezi běžně známé zkratky patří např. *CNN* (*Cable News Network*), *BBC* (*British Broadcasting Corporation*), *UNHCR* (*United Nations High Commissioner for Refugees*) nebo *GDP* (*gross domestic product*), *MP* (*Member of Parliament*), *SOS* (tísňový signál v Morseově abecedě), *TV* (*television*). [54] [55] Ingo Plag uvádí další příklady: *CIA* (*Central Intelligence Agency*), *FBI* (*Federal Bureau of Investigation*), *e.g.* (*for example*, z latinského *exempli gratia*), *BA* (*Bachelor of Arts*), *EC* (*European Community*), *DC* (*District of Columbia*), *FAQ* (*frequently asked questions*). Můžeme se též setkat se zkratkami, které obsahují nejen počáteční písmena z původního názvu:

---

² Hokej hraný pod vodou v bazénu.

kHz (kilohertz), Norf. (Norfolk), BSc (Bachelor of Science), Ont. (Ontario), Inc. (Incorporated). [56]

U akronymů se v mnoha případech také setkáváme s tím, že názvy jsou vytvořeny záměrně tak, aby z nich vznikl příhodný akronym, který blíže specifikuje pojmenovávaný objekt nebo instituci. Např. pod akronymem *BASIC* se skrývá *Beginner's All-purpose Symbolic Instruction Code*. Označení *BASIC* se zde pro pojem výborně hodí, neboť naznačuje, že se jedná o základy programování počítačů. Dalším příkladem je organizace *International Association of Poets, Playwrights, Editors, Essayists and Novelists*, která je běžně uváděna pod akronymem *PEN*, jež též dobře naznačuje charakter organizace. [57]

Jak z uvedených příkladů plyne, ne vždy je akronym zformován pouze prvními písmeny slov z názvu. Například název *BASIC* si ze složeného přídavného jména *All-purpose* vypůjčil pouze jeho první část. Pokud by skutečně bylo použito všech prvních písmen, vznikla by zkratka *BAPSIC*. To samé platí o *FIST (the Federation of Inter-State Truckers)*, kde částice *of* neposkytuje počáteční písmeno k vytvoření akronymu, neboť jinak by vznikl název *FOIST*. Toto označení by se tolik nehodilo pro odborovou organizaci jako *FIST*, což lépe značí její neústupnost a odhodlanost. [58]

Často je pro vytvoření akronymu použito více než jedno písmeno ze začátku jednoho či více slov z názvu. Pro příklad uveďme *GHOST (Global Horizontal Sounding Technique, reusing (Reusing Junk As Something else), Arvin (Army of the Republic of Vietnam) nebo HILAC (Heavy Ion Linear Accelerator)*. U takto vzniklých výrazů může nastat problém při rozlišení, zda se jedná o akronym či slovo vzniklé smíšením (blend). Pro smíšeniny není charakteristické, aby bylo k jejich vzniku použito začátků dvou slov, která mají být smíšena, avšak ani tato možnost není vyloučena. Příkladem je smíšenina *linac (z Linear Accelerator)*. Nejjasnější a nejsnadněji analyzovatelné akronymy jsou tedy takové, u nichž bylo k jejich vzniku použito pouze prvních písmen každého ze slov názvu. [59]

5.7. Eponymy (Eponyms)

Slovo eponym je složeno z řeckého *epi-* (na-) a *onomos* (jméno). Z toho vyplývá, že se jedná o nová slova vznikající na základě jmen, u kterých vždy do určité míry musí dojít ke změně významu: např. výrazem *watt* není myšlen vynálezce parního stroje James Watt, ale jedná se o jednotku elektrického výkonu. Vzhledem k tomu, že v odvětvích jako medicína, fyzika či biologie jsou nové objevy většinou pojmenovány po svých objevitelích, existuje velké množství termínů vzniklých tímto způsobem. Často se tedy setkáváme se jmény postav nebo jednotlivců z historie, mytologie či folkloru, jmény výrobků, názvy míst apod., které dalece přesáhly rozsah svého původního významu a sféru používání. Dojde k přeměně vlastního jména (proper noun) na obecné podstatné jméno (common noun), které nyní odkazuje na celou skupinu či třídu jednotlivců s určitými společnými charakteristickými vlastnostmi a netýká se již jednoho konkrétního jedince. [60]

Eponymy můžeme rozdělit do čtyř skupin podle jména, ze kterého vznikla. První skupinou jsou slova založená na jménech osob. Např. slovo *nicotine* má svůj původ u Jacquese Nicota, který v roce 1560 představil ve Francii tabák. Výraz *boycott* pochází od Charlese Boycotta, anglického správce statků v Irsku. Slovo *guy* odvozujeme od Guye Fawkese, člena spiknutí střelného prachu (Gunpowder Plot), ke kterému došlo 5. listopadu 1605 v Londýně. Je evidentní, že v americké angličtině slovo zevšeobecnělo a používá se neutrálně. Naproti tomu ve Velké Británii se v důsledku toho, že byl Fawkes posmrtně vystaven posměchu, dodnes slovo *guy* používá pro osobu komického či bizarního vzezření. Jako poslední příklad z této skupiny uveďme *cardigan*, což byl typ vesty či živůtku, který s oblibou nosil hrabě z Cardiganu. [61]

Do druhé skupiny se řadí eponymy, které jsou založeny na jménech výrobků či značek. Např. *Band-aid*® zevšeobecnělo a běžně se používá k označení jakékoliv malé náplasti na přelepení škrábnutí či říznutí. *Xerox*® se ujalo ve významu okopírovat jakýmkoliv suchým kopírovacím procesem a používá se hlavně jako sloveso (*to xerox something*). *Levis*® se nyní může používat pro

označení jakýchkoliv denimových kalhot, ačkoliv původně se jednalo o značku plátěných kalhot. Výraz *Jello®* se všeobecně používá pro jedlé želatinové tekutiny různých typů, avšak původně šlo o jednu konkrétní značku, která želé vyráběla. [62]

Třetí skupinou eponymů jsou slova založená na jménech z mytologie, literatury a folkloru. Např. slovo *chimera* (přízrak) je odkazem řecké mytologie, kde se jednalo o smyšlenou nestvůru. Výraz *morpine* je odvozen od Morphea, syna řeckého boha spánku. Slovo *casanova* má původ u Giovanniho Jacopa Casanovy, který bez skrupulí psal o svých milostných dobrodružstvích napříč Evropou. Výraz *platonic* je odvozen od Platóna, filozofa z období raného Řecka. Původně slovo popisovalo druh zájmu, který měl údajně první významný řecký filozof Sokrates o mladé muže. Dříve se slovo vůbec nevztahovalo na ženy, avšak dnes se používá k vyjádření nesexuálního vztahu muže a ženy. [63]

Poslední skupinu tvoří slova založená na geografických názvech. Pro příklad uveďme *Tasmania*, ostrov pojmenovaný po nizozemském mořeplavci Abelu Tasmanovi, který ji v roce 1642 objevil. *Colombia*, stát Jižní Ameriky nazvaný podle italského průzkumníka Kryštofa Kolumba. *Barents Sea* nese svůj název po nizozemském mořeplavci Willemu Barentsovi. A název světadílu *America* se odvozuje od Ameriga Vespuccioho, který podnikl do Nového světa dvě výpravy a prohlásil se jeho objevitelem. [64]

5.8. Zdvojování (Reduplication)

V anglickém jazyce najdeme poměrně velké množství výrazů, které vznikly kombinací dvou foneticky totožných morfémů či pseudomorfémů. Všechna slova, patřící do této skupiny, jsou do velké míry emotivní a stylisticky zabarvená. Některé výrazy se skládají z jednoho volného morfému a druhého morfému, který je buď opakováním morfému prvního nebo jeho variantou. Nezřídka jsou také obě části výrazu pseudomorfémy, neboli smyšlené shluky zvuků bez významu, kde důležitou roli hraje jejich zvuková stránka. [65]

Přestože vznikají kombinací dvou prvků a svou povahou tak připomínají složeniny, nemohou mezi ně slova vzniklá zdvojením být zařazována. Důvodem je fakt, že vytvořením výsledného termínu nedojde ke vzniku nového jazykového pojmenování (naming unit), které by bylo založeno na dvou slovech nesoucích význam. Hlavním účelem zdvojování je zdůraznění některých částí projevu nebo dosažení určitého citového či stylistického efektu. K tomu se využívá postupů zvukového symbolismu, např. napodobování zvuků (*tick-tack*), nebo expresivního symbolismu (*girly-girly*). [66]

Slova vzniklá zdvojením se klasifikují do tří kategorií.³ První kategorii tvoří opakovaná zdvojení (repetitive reduplication), např. *drip-drip* (o kapající vodě), *tick-tick* (o tikajících hodinách), *snip-snip* (zvuk stříhajících nůžek) nebo *clap-clap* (zvuk koňských kopyt). Druhou kategorií jsou opakovaná zdvojení s příponou (repetitive reduplication with extension), např. *cloppety-clop* (zvuk klapajících dřeváků) nebo *clickety-click* (rytmické klapání vlaku nebo zvuk zatloukaného hřebíku). [67]

Poslední kategorii tvoří neopakovaná zdvojení (non-repetitive reduplication). Jedná se o nejhojnější druh zdvojovaných slov, která se dále rozdělují do dvou podskupin. U první podskupiny je jádro slova zopakováno se změnou v samohlásce, např. *gibble-gabble* (bezvýznamné breptání), *flim-flam* (šejdř), *wishy-washy* (nicotný, mizerný) nebo *dilly-dally* (mařit čas). U druhé skupiny dojde k zopakování slova se změnou v počáteční souhlásce, např. *niminy-piminy* (upjatý), *pell-mell* (bez ladu a skladu), *hotchpotch* (míchance) nebo *namby-pamby* (sentimentální). [68]

---

³ Pro srovnání: v díle *A Course In English Word-Formation* klasifikuje Štěkauer slova vzniklá zdvojením do třech odlišných skupin, a to reduplicative compounds, ablaut combinations a rhyme combinations (Štěkauer 1992: 97-98).

6. TVOŘENÍ SLOV – PRAXE

Protože předchozí kapitola shrnula teorii o jednotlivých způsobech tvoření slov, v následující kapitole budeme získané poznatky implementovat v praxi. V článcích z různých odvětví budeme analyzovat, jak byla konkrétní slova vytvořena, která slova byla jejich základem, a vždy bude uvedena alespoň přibližná doba prvního výskytu slova. Pro demonstraci bude uvedena i část textu, ve kterém se analyzované slovo nacházelo. Slova jsou řazena abecedně.

ATLAS: podstatné jméno; jedná se o eponym; ve významu, jakém slovo atlas používáme dnes, ho poprvé použil vlámský kartograf Gerhardus Mercator v roce 1585. Název je odvozen ze jména postavy řecké mytologie obra Atlanta z rodu Titánů, jež byl vůdce války proti olympským bohům, a proto musel za trest navždy podpírat nebeskou klenbu.

Význam: soubor kartografických map vázaný ve svazku; [69]

Příklad: "The New California Water **Atlas** is the much needed conduit between government and citizens to aid in facilitating dialogue, transparency, and data sharing about future social, environmental, and economic priorities for our water in California." [70]

(to) AUTOMATE: sloveso; jedná se o back-formation z podstatného jména *automation* (automatizace); první použití v roce 1952.

Význam: (z)automatizovat; [71]

Příklad: Earlier this week, the Google Analytics team announced the release of Smart Lists, a new remarketing list type that **automates** list creation and management in Google Analytics. Smart Lists are primarily powered by all that anonymized conversion data that comes from the millions of Google Analytics-enabled sites opted-in to share data with the company. [72]

CHITCHAT: podstatné jméno; jedná se o zdvojení (reduplication) slova *chat*, poprvé bylo zaznamenáno v roce 1605.

Význam: přátelská konverzace o nedůležitých tématech; tlachání; [73]

Příklad: The set looks like any suburban kitchen and the conversation borders on the banal: surface-level **chitchat** about Pop-Tarts flavors and test grades. But the events of the day before have thrown this family's world askew, and it shows. [74]

COMPUTER DATING: slovo *computer* ve funkci přídavného jména a podstatné jméno *dating*; slovní spojení (collocation); první použití v roce 1966.

Význam: využívání počítačových databází ve snaze najít si vhodného životního partnera; [75]

Příklad: The idea of **computer dating** was an idea before its time. When the personal computer became commonplace people were less resistant to electronic matchmaking. The introduction of the Internet also accelerated the creation of many new dating services with customers numbering in the tens of millions. [76]

CRONUT: podstatné jméno; jedná se o smíšení (blend) slov *croissant* a *doughnut*, vznik v roce 2013.

Význam: sladké pečivo, kombinace croissantu a koblihy. Poprvé s ním přišlo *Dominique Ansel's Bakery* v New York City; [77]

Příklad: The "It" boy of American pastries is celebrating the cover of his new cookbook "Dominique Ansel: The Secret Recipes," by giving out free **Cronuts** and Milk and Cookie Shots at "secret" locations throughout Manhattan on Friday, a move destined to draw out the masses. [78]

(to) EUTHANIZE: sloveso; jedná se o back-formation z podstatného jména *euthanasia*; vznik roku 1873 v podobě *euthanatize*, od roku 1915 se píše ve tvaru *euthanize* (nebo *euthanise*).

Význam: provést eutanasií, usmrtit lidským způsobem; [79]

Příklad: “They are already **euthanising** people who are depressed or tired of life because they have taken the interpretations of saying physical and/or psychological suffering – you don’t have to have both, if you have one, why is that not enough?” [80]

(to) FACEBOOK: sloveso; vznik konverzí (conversion) ze jména sociální sítě *Facebook*; používá se od počátku 21. století.

Význam: kontaktovat někoho přes sociální síť Facebook; trávit čas na sociální síti Facebook; [81]

Příklad: “Oh, it was my buddy Ty, I went to college with him. He called me to tell me about this chick that we used to know from school, she **Facebooked** him last night out of nowhere. She had already been my friend.” [82]

(to) GREEN: sloveso; jedná se o konverzi (conversion) přídavného jména *green* ve sloveso; v tomto významu se používá od druhé poloviny 20. století.

Význam: zazelenat se, stát se zelenějším; rozšířit vegetaci v pouštních či městských oblastech; [83]

Příklad: Now a radical water-moving project seeks **to green** the arid expanses of Western China's Xinjiang Uyghur Autonomous Region using seawater piped in from the Bohai Sea, more than 2,200 kilometers (1,360 miles) to the east. [84]

INCONCLUSIVELY: příslovce; jedná se o odvození (derivation); na počátku stálo latinské sloveso *concludere* (uzavřít), v minulém čase je jeho tvar *conclus-*. Slovo přejala ve tvaru *conclusif* (objevující se na konci) francouzština, kolem roku 1610 se ve tvaru *conclusive* dostalo do angličtiny. Poté byla ke slovu přidána předpona *in-* (ne-) a adverbialní přípona *-ly*; [85]

Význam: nepřesvědčivě, nerozhodně; nevedoucí k uzavření nejasnosti či sporu.

Příklad: All party meeting on Tuesday summoned by the Prime Minister Sushil Koirala on Tuesday ended **inconclusively** as the main opposition UCPN (Maoist) boycotted the meeting. [86]

INTREPID: přídavné jméno; jedná se o výpůjčku: latinské slovo *intrepidus* je složeno z předpony *in-* (ne-) a *trepidus* (vyděšený); v 16. století převzala slovo francouzština ve tvaru *intrépide*, kolem roku 1620 se slovo *intrepid* objevilo v angličtině.

Význam: neohrožený, nepociťující strach; [87]

Příklad: "In many ways, they're in the same boat as all of us who are trying to get used to it, and it was just very nice to have a relaxed time," he said, describing young George as "very **intrepid**." [88]

JEGGINGS: podstatné jméno; smíšení (blend) slov *jeans* a *leggings*; vznik na počátku 21. století.

Význam: dámské těsné strečové kalhoty (legíny) vyrobené z materiálu, jež vypadá jako denim (džínovina); [89]

Příklad: **Jeggings** flatter all body types, and when paired with a trendy Navajo print tunic sweater and flats, it'll be your new weekend go-to look. [90]

LOL: jedná se o zkratku z počátečních písmen fráze *laughing out loud*; výraz je hojně používaný v internetové a mobilní komunikaci; vznik v roce 1993.

Význam: výraz sloužící k vyjádření smíchu; [91]

Příklad: Ten years ago (we'll soon get to why it would only be back then) the proper answer to this would have been **LOL** -- "laughing out loud" -- because in reality, texting is sprouting new grammar all the time. [92]

MISH-MASH: podstatné jméno; jedná se o zdvojení (reduplication) slova *mash*; vznik na konci 15. století.

Význam: nesourodá směsice; [93]

Příklad: The massive brick columns and tired plywood overhang seemed disproportion compared to the meek single door. Then there was a **mishmash** colouring that accentuated the dated feel. [94]

NAME-DROPPING: podstatné jméno, setkáváme se i se slovesem *to name-drop*; sloučenina (compound) slov *name* a *drop*; vznik kolem roku 1950.

Význam: snaha udělat na někoho při konverzaci dojem zmíněním jména osoby, kterou dotyčný zná nebo se s ní setkal; [95]

Příklad: **Name-dropping** is a technique that might seem smart during an interview, but experts say that most good hiring managers will see right through it and the ploy could backfire drastically. [96]

OMBRE: podstatné jméno; výpůjčka z francouzštiny, kde se jedná minulý čas slovesa *ombrer* (stínit, vrhat stín); v tomto smyslu se používá ve 21. století. [97]
 Význam: v tomto kontextu se jedná o trend v technice barvení vlasů, kdy barva vlasů od kořene po konce postupně přechází v jinou, většinou světlejší barvu;

Příklad: Introducing **Ombre!** The French-termed hair trend features darker, more natural hues at the roots with gradually-dyed lightening at the ends. It's been spotted on plenty of A-list celebs.... Finally, a trend that doesn't require a busy woman of the world to run to the salon every 8-12 weeks for a touch-up! [98]

SELFIE: podstatné jméno; z původního pojmenování *self-portrait* byla odtržena druhá část slova a ke zbylému slovu *self* byla přidána přípona *-ie*. Konečné slovo *selfie* je tedy odvozeninou (derivation); vznik na počátku 21. století;
 Význam: fotografický autoportrét, který jedinec pořídí vlastní rukou, nejčastěji pomocí smartphonu (chytrého telefonu), aby je (většinou) zveřejnil na sociální síti; [99]

Příklad: Judy Pearsall, editorial director for Oxford Dictionaries, said: "Social media sites helped to popularise the term, with the hashtag **#selfie** appearing on the photo-sharing website Flickr as early as 2004, but usage wasn't widespread until around 2012, when **selfie** was being used commonly in mainstream media sources." [100]

SHRINK: podstatné jméno; jedná se o zkracování z obou stran (initial-final clipping): od původního slova *head-shrinker* byla odtržena první část (*head-*) i činitelská přípona *-er*; v daném významu se výraz používá od roku 1950 především v USA.

Význam: slangově klinický psychiatr, psycholog; [101]

Příklad: Mike Hammond a resident of Dunbarton, NH and General Counsel to Gun Owners of America wrote that if you see a **shrink** you will lose your Second Amendment rights. NH Senate Bill 244 would set aside any personal privacy considerations. [102]

SoLoMo: akronym ze slov *social – local – mobile*; používá se většinou jako podstatné jméno; slovo se začalo objevovat kolem roku 2010.

Význam: jedná se o propojení tří principů marketingu – sociálního, lokálního a mobilního. Trend souvisí se vzrůstající popularitou chytrých telefonů, které jsou schopny určit přesnou polohu uživatele, což mu usnadňuje vyhledávat služby a produkty v nejbližším okolí, a při zveřejňování příspěvků na sociální média umožňuje označit místo, kde se právě nachází; [103]

Příklad: For businesses, **SoLoMo** represents an opportunity to micro-target prospects and consumers wherever, whenever, with contextually-relevant content, information or promotion that is also designed to be shared on social media. [104]

TYPO: podstatné jméno, neformální; jedná se o zkracování odzadu (back-clipping), kde od spojení *typographical error* bylo odtrženo *–graphical error* a zbylo slovo *typo*; používá se od počátku 19. století.

Význam: překlep, tisková chyba; [105]

Příklad: The resulting misspellings and backward letters may be cringe-inducing to some. But a guerrilla army of sidewalk **typo** buffs combs San Francisco's streets, with cameras at the ready to capture the freshest or funniest misprint preserved in artificial stone. [106]

VANCOUVER: vlastní (podstatné) jméno; jedná se o eponym; město a přístav v provincii British Columbia v Kanadě, jež bylo pojmenováno podle anglického mořeplavce George Vancouvera, který v letech 1771–1774 zmapoval velkou část území západního pobřeží Severní Ameriky mezi Kalifornií a jihem Aljašky. V této době dostalo město své jméno; [107]

Příklad: A woman asked to pet the 10-month-old French bulldog, then picked it up and walked out when the owner, Shaughnessy Keely, was busy at the till of a downtown **Vancouver** tattoo parlour and gallery. [108]

7. NEOLOGISMY

Neologismy se definují jako nová jazyková pojmenování vzniklá z „nového materiálu“. V angličtině se jev také označuje termínem *word manufacture* nebo *creation de novo*. Při tomto procesu vznikne naprosto nové slovo, aniž by vycházelo z již existující jazykové jednotky nebo by na ní bylo založeno. Pro posluchače či čtenáře je nicméně praktičtější, pokud dokáží výrazům porozumět hned po jejich vyslovení či přečtení. Proto se ve všech jazycích upřednostňují taková slova, která byla založena na již existujících a zavedených slovech, jež tedy slouží jako sémantická a formální nápověda k významu nově vytvořených slov. Je obtížné najít pádné důvody pro „vyrábění“ nových slov, která nemají žádný vztah ke slovní zásobě daného jazyka, a proto ve všech jazycích najdeme neologismy jen vzácně. [109]

Jedním z mála neologismů, který anglická slovní zásoba běžně používá, je název společnosti vyrábějící fotoaparáty *Kodak*. Podle jejího zakladatele George Eastmana nebyl název ani z části odvozen od existujícího slova; jednalo se o náhodně zkombinovaná písmena dohromady, která slovo *kodak* vytvořila. Obdobně vznikly názvy společností jako *Dacron*, *Kevlar*, *Teflon*, *Tylenol*, nebo *Nylon*. Dané výrazy jsou výsledkem snah marketingu najít pro název firmy kombinaci zvuků, které by se dobře vyslovovaly, příjemně zněly a nenaznačovaly něco, co nemají. [110]

Ve společnosti se s postupem času objevovaly nové fenomény, které volaly po vzniku nových označení. Neologismy a nově vytvořená slova lze proto roztrždit podle dekád, ve kterých spatřily světlo světa. Ve 40. letech vznikla slova jako *blockbuster*, *guided missile*, *spaceship*, *bikini*, *vegan*, *apartheid*, *genocide*, *VIP*, *radar*, *airlift*, *cold war*. 50. léta minulého století jsou obdobím vzniku slov jako *beatnik*, *cosmonaut*, *desegregation*, *MacCarthyism*, *nuke*, *sci-fi*, *sputnik*, *shopping mall*, *do-it-yourself*, *paramedic*. V 60. letech byly poprvé použity výrazy jako *cybernation*, *fast-food*, *jetlag*, *disco*, *pop art*, *ZIP code*, *sitcom*, *microwave oven*, *cable television*, *genetic engineering*. V 70. letech vznikly termíny jako *miniseries*, *ecocatastrophe*, *hit list*, *shuttle diplomacy*, *condo*, *flexitime*, *downsize*.

V 80. letech se hojně používala nová slova jako *telemarketing*, *perestroika*, *cash point*, *gridlocks*, *yuppie*, *kiss-and-tell book*, *silent majority*, *NewAgers*. [111]

7.1. Neologismy v literatuře

Mnozí autoři knih se snažili svá díla ozvláštnit, a proto nahrazovali běžné výrazy novými a zajímavějšími. Lewis Carroll vymyslel slova *galumphing* a *chortle*. Poprvé je použil ve své nesmyslné básni *Jabberwocky* (*Tlachapoud*) v knize *Through the Looking-Glass*, jež vyšla v roce 1872 a byla pokračováním knihy *Alice's Adventures in Wonderland*. Slovo *galumphing* vzniklo smíšením slov *gallop* a *triumphant* a znamená tedy vítězně cválat nebo tryskat. Do slovníku se však dostalo až poté, kdy ho ve svém díle použil Rudyard Kipling. Slovo *chortle*, jehož je Carroll též autorem, je více používané; vzniklo smíšením slov *chuckle* a *snort* a označuje zasmání mezi chichotem a odfrknutím. [112]

Dalším neologismem vytvořeným v literatuře je slovo *grok*, jež se poprvé objevilo v bestselleru Roberta A. Heinleina *Stranger in a Strange Land* z roku 1961. Podivínští počítačovní maniaci (geeks) sice pozměnili jeho význam, neboť otázka "Do you grok?" je jejich způsob, jak říci "you get it?", avšak Heinlein výraz v knize používá ve smyslu „porozumět něčemu tak dokonale, že se pozorovatel stane součástí pozorovaného; ztratit vlastní identitu díky vzájemnému prožitku; splynout, promísit se, sloučit se". [113]

Frekventované slovo *nerd* (šprt) bylo poprvé použito v knize pro děti *If I Ran the Zoo*, kterou v roce 1950 napsal Dr. Seuss. William Gibson vymyslel pro svůj příběh *Burning Chrome* z roku 1982 slovo *cyberspace*. Výraz *gargantuan* je odkazem Françoise Rabelaise, francouzského renesančního autora, a jeho satirického příběhu o obrovi a jeho synovi, který byl v 16. století vydán jako několikadílný román *The Life of Gargantua and Pantagruel*. [114]

O mnohá nová slova se zasloužil i Charles Dickens, pro příklad uveďme *boredom*, *tousled*, *butter-finger*, *dust-bin* nebo *rampage*. Autorem fráze *once upon a time*, jež se používá na samém úvodu pohádek či příběhů, je Geoffrey

Chaucer. Výraz *serendipity*, znamenající šťastná náhoda, v 18. století poprvé použil v jednom ze svých dopisů Horace Walpole. [115]

I mnozí američtí prezidenti během působení ve funkci představili veřejnosti nová slova a fráze, které se dostaly do běžné mluvy americké populace. Např. George Washington přišel se slovy *off-duty*, *ravine*, *indoors*, *bakery* nebo *non-discrimination*. Thomas Jefferson je autorem slov *belittle*, *pedicure*, *public relations*, *monotonously* nebo slovesa *bid*. Theodore Roosevelt zpopularizoval výrazy *bully pulpit*, *muckraker* či *lunatic fringe* a Franklin D. Roosevelt slovo *cheerleader*. [116]

7.2. Nová slova v dílech Williama Shakespeara

William Shakespeare, jeden z nejvýznamnějších světových dramatiků a básníků, do velké míry obohatil anglickou slovní zásobu. Ve svých dílech údajně použil 17677⁴ různých slov. Přibližně 10% z nich nebylo v angličtině do té doby nikdy zaznamenáno. Celkem se Shakespeareovi připisuje kolem 2000 neologismů a nově vytvořených jazykových pojmenování. Pro příklad uvedme běžně používaná slova *excellent*, *fragrant*, *hint*, *lonely*, *monumental*, *summit*, *radiance*, *hurry*, *aggravate*, *countless*, *bump*, nebo složená slova *lacklustre*, *blood-stained*, *leap-frog*, *bare-faced* nebo *snow-white*. [117]

Podle výzkumů jazykovědců přibylo do angličtiny nejvíce slov v období renesance. Přesně bylo podle zdrojů mezi lety 1500 a 1659 do angličtiny přidáno 26 947 slov převážně latinského původu. Počet výpůjček v průběhu 16. století vzrůstal a vrcholu dosáhl v době, kdy tvořili nejvýznamnější alžbětínští dramatici a básníci v čele s Shakespearem, tedy kolem roku 1590. Poté se počet přibývajících slov za rok ustálil. 7968 neologismů, tedy přibližně 30% všech neologismů z doby renesance, přibylo do angličtiny během Shakespeareových tvůrčích let, mezi rokem 1588 a 1612. [118]

---

⁴ Počet se liší podle toho, která slova se započítají; např. některé odhady počítají „run“ a „ran“ jako dvě samostatná slova, některé naopak různé tvary jednoho slova do odhadu nezahrnují a počítají je jako jedno slovo.

Za zmínku také stojí fakt, že velké množství Shakespearových neologismů „nepřežilo“ a v běžném hovoru se již nepoužívá, popřípadě se nikdy neujalo. Mnohé z těchto autorských slov (nonce words) totiž dramatik zkonstruoval, aby obohatil jazyk svých her a učinil některé pasáže zajímavějšími. Jeho hlavním cílem nebylo tedy rozšiřování anglické slovní zásoby a mnohé výrazy se objevily pouze v jeho dílech. Pro příklad uveďme slovo *unprovoke*, které použil v tragédii *Macbeth* (2. jednání, 3. scéna), když poslíček říká Macduffovi: „Lechery, sir, it provokes, and unprovokes; it provokes the desire, but it takes away the performance.” Slovo bylo vytvořeno pouze proto, aby jím mohl lépe vyjádřit protiklad. Dalšími slovy, jež byla vytvořena pouze pro určitý kontext, jsou např. *disbench'd* (*Coriolanus*; 2. jednání, 2. scéna), *languageless* (*Troilus and Cressida*; 3. jednání, 3. scéna), *intertissued* (*Henry V*; 4. jednání, 1. scéna) nebo slova s předponami *demi-*, např. *demi-natured* (*Hamlet*; 4. jednání, 7. scéna), *demi-atlas* (*Antony and Cleopatra*; 1. jednání, 5. scéna), *demi-paradise* (*Richard II*; 2. jednání, 1. scéna). [119]

Shakespeare sice jako první zaznamenal velké množství nových slov, avšak je nemožné ověřit, že byl sám jejich autorem. Jeho kreativita při používání těchto slov v jeho dílech je však nepopíratelná, a proto na následujících stranách budeme zkoumat některé neologismy v Shakespearových hrách. Zaměříme se na způsob a přibližnou dobu vzniku a případně na změny ve významu těchto slov v průběhu uplynulých staletí.

AERIAL: přídavné jméno; základem je řecké slovo *aer* (vzduch), z něj vzniklo *aerial* (týkající se/ náležící vzduchu); poté vstoupilo ve formě *aerius* (vzdušný, vznešený, vysoce postavený) do latiny; angličtina ke slovu přidala adjektivní sufix *-al*; poprvé se v této podobě objevilo kolem roku 1600. [120]

Othello; 2. jednání, 1. scéna

MONTANO:

For I have served him, and the man commands

Like a full soldier. Let's to the seaside, ho!
 As well to see the vessel that's come in
 As to throw out our eyes for brave Othello,
 Even till we make the main and the **aerial** blue
 An indistinct regard. [121]

AMAZEMENT: podstatné jméno; vzniklo spojením původního slovesa *amaze* a latinského sufixu *-ment*; v angličtině se objevilo kolem roku 1590, kdy znamenalo „duševní otupělost“, od počátku 17. století se používá ve významu „ohromující údiv“. [122]

The Tempest; 1. jednání, 2. scéna

PROSPERO:

Be collected:

No more **amazement**: tell your piteous heart

There's no harm done. [123]

DOMINEER(ING): sloveso; původně latinské slovo *dominari* (vládnout, panovat), poté ve středověké francouzštině *dominer*, poté v 16. století nizozemské *domineren* (vládnout, panovat); v angličtině se objevilo kolem roku 1580. [124]

Love's Labour's Lost; 3. jednání, 1. scéna

BIRON:

And I, forsooth, in love! I, that have been love's whip;

A very beadle to a humorous sigh;

A critic, nay, a night-watch constable;

A **domineering** pedant o'er the boy;

Than whom no mortal so magnificent! [125]

DENOTE: sloveso; z latinského *denotare* (označit, vymezit): *de-* (úplně) + *notare* (značit, znamenat); ve 14. století ve středověké francouzštině *dénoter*; kolem roku 1590 se objevilo v angličtině. [126]

Romeo and Juliet; 3. jednání, 3. scéna

FRIAR LAURENCE:

Hold thy desperate hand:

Art thou a man? thy form cries out thou art:

Thy tears are womanish; thy wild acts **denote**

The unreasonable fury of a beast:

Unseemly woman in a seeming man! [127]

FASHIONABLE: přídavné jméno; původem je latinské slovo *factionem* (shromáždění lidí), ve 12. století proniklo do staré francouzštiny ve tvaru *façon* (tvář, vzhled, vzor, design, specifický rys); ve 13. století přejala slovo angličtina jako *fashion* (způsob, tvar, styl; kolem roku 1520 se začalo používat ve smyslu „způsob oblékání“); kolem roku 1600 byla ke slovu *fashion* připojena přípona *-able* a vzniklo slovo *fashionable*. [128]

Troilus and Cressida; 3. jednání, 3. scéna

ULYSSES:

For time is like a **fashionable** host

That slightly shakes his parting guest by the hand,

And with his arms outstretch'd, as he would fly,

Grasps in the comer: welcome ever smiles,

And farewell goes out sighing. O, let not

virtue seek

Remuneration for the thing it was; [129]

LUGGAGE: podstatné jméno; sloveso *lug* (pohybovat něčím ztěžka a pomalu) bylo na konci 14. století převzato ze skandinávských jazyků, a to buď z norského *lugge* nebo švédského *lugga*; v těchto jazycích slova znamenala „tahat za vlasy“; kolem roku 1590, kdy sloveso znamenalo „táhnout, vláčet“, k němu byla přidána přípona *-age*; přesný význam byl tedy „to, co se musí vláčet“; od 20. století se slovo používá jako synonymum slova *baggage* (zavazadla). [130]

King Henry IV, Part I; 5. jednání, 4. scéna

PRINCE HENRY:

This is the strangest fellow, brother John.

Come, bring your **luggage** nobly on your back:

For my part, if a lie may do thee grace,

I'll gild it with the happiest terms I have. [131]

OBSCENE: přídavné jméno; latinské slovo *obscenus* (urážející cudnost) přešlo v 16. století ve tvaru *obscéne* do francouzštiny a poté kolem roku 1590 do angličtiny ve významu urážející vkus, smysly nebo něčí kultivovanost. [132]

Love's Labour's Lost; 1. jednání, 1. scéna

FEDRINAND:

I mean, I walked upon: it is y-cleped thy park. Then for the place where; where, I mean, I did encounter that **obscene** and preposterous event, that draweth from my snow-white pen the ebon-coloured ink, which here thou viewest, beholdest, surveyest, or seest; [133]

RADIANCE: podstatné jméno; původem je latinské slovo *radiare* (zářit, svítit), ve středověku z něj vzniklo *radiantia* (jas, záře), poté slovo převzala angličtina v podobě *radiant*, a kolem roku 1600 byl poprvé použit tvar *radiance* (oslnivé světlo); od roku 1761 se používá v přeneseném významu (vyzařování). [134]

All's Well That Ends Well; 1. jednání, 1. scéna

HELENA:

If Bertram be away. 'Twere all one
That I should love a bright particular star
And think to wed it, he is so above me:
In his bright **radiance** and collateral light
Must I be comforted, not in his sphere. [135]

SUPERVISE: sloveso; latinské slovo *supervidere* (přehlížet, prozkoumat) je složeno ze *super-* (shora) a *videre* (vidět), v minulém čase má tvar *supervisus*; vzniklo mezi lety 1580 a 1590. Kolem roku 1640 se slovo začalo používat ve významu „dohlížet na práci ostatních“. [136]

Love's Labour's Lost; 4. jednání, 2. scéna

HOLOFERNES:

You find not the apostrophas, and so miss the
accent: let me **supervise** the canzonet. Here are
only numbers ratified; but, for the elegancy,
facility, and golden cadence of poesy, caret. [137]

VULNERABLE: přídavné jméno; původem je latinské slovo *vulnus* (zranění, rána), z něj vzniklo *vulnerare* (zranit, zmrzačit), později *vulnerabilis* (zraňující); v angličtině se poprvé objevilo kolem roku 1600. [138]

Macbeth; 5. jednání, 8. scéna

MACBETH:

Thou locest labour:

As easy mayst thou the intrenchant air

With thy keen sword impress as make me bleed:

Let fall thy blade on **vulnerable** crests;

I bear a charmed life, which must not yield,

To one of woman born. [139]

Z důvodů omezeného prostoru v bakalářské práci práci byl na ukázkou vybrán pouze zlomek z celkového množství slov, které Shakespeare jako první zaznamenal. Už z příkladů je nicméně evidentní, že většina slov má latinský základ; alespoň jeden latinský (Latinate) vázaný morfém je obsažen v každém ze Shakespearových neologismů. V jeho dílech se setkáme i s hybridními slovy, která jsou tvořena např. kořenem anglosaským a předponou či příponou latinskou (nebo galskou). Pro příklad jmenujme *contentless* (*Timon of Athens*; 4. jednání, 3. scéna), *disroot* (*The Two Noble Kinsmen*; 5. jednání, 4. scéna), *be-monster* (*King Lear*; 4. jednání, 2. scéna) nebo *counter-gate* (*The Merry Wives of Windsor*; 3. jednání, 3. scéna). [140]

8. ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zaměřila na způsoby obohacování slovní zásoby v anglickém jazyce. Jak vyplývá ze samotného názvu práce, na počátku bylo v plánu zabývat se pouze tvořením slov a neologismy, ale při hlubším proniknutí do problematiky se jevílo jako vhodné zařadit do textu i informace o výpůjčkách z cizích jazyků, které jsou nedílnou součástí při obohacování anglické slovní zásoby. Mnohé výrazy byly přejaty již před několika staletími a v jazyce již zdomácněly do takové míry, že je mluvčí nevnímají jako cizí slova.

Vzhledem k tomu, že je angličtina velice rozšířeným jazykem, kterým se hovoří na všech kontinentech, může se na první pohled zdát, že anglická slova jsou přebírána ostatními jazyky, ale v opačném směru k přebírání nedochází. Je však nutné si uvědomit, že i angličtina, často nazývaná světovým jazykem číslo jedna, si do velké míry půjčuje slova z cizích jazyků a začleňuje je do své slovní zásoby. Ve skutečnosti tvoří původní anglická slova pouze malý zlomek z celkového objemu používaných slov; drtivá většina slov byla přejata z různých jazyků a často ještě dále pozměněna jedním ze slovotvorných procesů.

Co se slovotvorných procesů týče, pro angličtinu jsou nejtýpější konverze, odvozování a skládání slov. Velké procento slov je vytvořeno právě těmito způsoby. Ani ostatní způsoby však nejsou zanedbatelné – i způsoby jako zkracování, směšování či eponymy mají v jazyce své pevné místo. Bez nich by slovní zásoba byla chudá a postrádala by rozmanitost. Obzvláště se zkracováním se v posledních letech setkáváme stále častěji. Pravděpodobně se jedná o trend, který s sebou přinesla dnešní uspěchaná doba, ve které se lidé snaží získat na úkor kratších slov čas navíc.

Stejně jako v jiných jazycích vzniká v angličtině malé množství neologismů. Většinou se jedná o literární prostředky spisovatelů či dramatiků k oživení děl a získání pozornosti čtenáře či diváka. Nestává se ovšem příliš často, že by se nově zkonstruované výrazy ujaly a vstoupily do běžné mluvy. Pro všechny mluvčí je logicky jednodušší používat slova, která byla vytvořena od

základu, s nímž jsou dobře obeznámeni, a to pomocí již zmíněných slovo tvorných procesů.

V souvislosti s neologismy bývá často zmiňován William Shakespeare. Uvádí se, že tento dramatik byl autorem asi 2000 neologismů. V tomto smyslu se za neologismus považuje slovo, které do té doby nebylo v žádných pramenech zaznamenáno a poprvé se objevilo v jeho dílech. Zda byl Shakespeare skutečným autorem všech započtených slov, nelze s jistotou dokázat. Zpravidla se však nejednalo o neologismy v pravém slova smyslu, ale o výpůjčky a odvozená slova. Bezpochyby ale byly díky němu do jazyka zavedeny četné termíny a ustálená slovní spojení, které se dodnes používají.

Je užitečné dozvědět se více o původu slov, o tom, kdy se poprvé v angličtině objevila, jak byla slovo tvornými procesy přetvořena či jak se v průběhu času měnil jejich význam a kontextuální použití. Zajímavý je také poznatek, že se hovorový jazyk snaží vyvarovat vytváření a užívání naprosto nových slov a přiklání se k tvoření nových jazykových pojmenování z již existujících základů. Při učení se angličtiny nebývá zpravidla etymologii a způsobům tvoření slov věnováno příliš pozornosti, a tak se nám nedostává příležitostí proniknout do studia slov hlouběji. Psaní práce na toto téma bylo proto velmi přínosné a získané znalosti budou moci být využity při dalším studiu anglického jazyka.

---

9. SEZNAM ODKAZŮ

- [1] *What is lexicology?* [online]
[2] *Lexicology and lexicography* [online]
[3] Ibid
[4] *Number of Words in the English Language: 1,025,109.8* [online]
[5] Minkova, D. – Stockwell, R. *English Words: History and Structure*, s. 3-5
[6] Ibid
[7] Ibid
[8] Ibid
[9] Vorel, R. *Lexikologie angličtiny v 77 otázkách a odpovědích*, s. 25-26
[10] Ibid
[11] Ibid, s. 28-29
[12] Ibid, s. 30-31
[13] Ibid
[14] Peprník, J. *English Lexicology*, s. 82-83
[15] Ibid, s. 89-90
[16] Ibid, s. 91-93
[17] Ibid, s. 94-95
[18] Minkova – Stockwell, op. cit., s. 45
[19] Peprník, op. cit., 98-99
[20] Minkova – Stockwell, op. cit., s. 43-44
[21] Peprník, op. cit., s. 97-98
[22] Vorel, op. cit., s. 33
[23] Peprník, op. cit., s. 96
[24] Vorel, op. cit., s. 37
[25] Ibid, s. 37-38
[26] Plag, I. *Word-formation in English*, s. 107-108
[27] Vachek, J. *Chapters from modern English lexicology and stylistics*, s. 82-83
[28] Ibid, s. 84-84
[29] Dušková, L. a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*, s. 18
[30] Vogel, R. *Basics of Lexicology*, s. 17

-
- [31] Ibid
- [32] Dušková, op. cit., s. 19
- [33] Ibid
- [34] Ibid
- [35] Vogel, op. cit., s. 20
- [36] Ibid, s. 17
- [37] Ibid, s. 18
- [38] Vachek, J. *A linguistic characterology of modern English*, s. 37
- [39] Ibid, s. 40
- [40] Ibid, s. 41
- [41] Ibid, s. 37
- [42] Ibid, s. 37-38
- [43] Vogel, op. cit., s. 18
- [44] Štěkauer, P. *A course in English word-formation*, s. 92-93
- [45] Trnka, B. *Rozbor nynější spisovné angličtiny. 2, Morfologie slovních druhů (části řeči) a tvoření slov*, s. 111-112
- [46] Ibid, s. 112
- [47] Štěkauer, op. cit., s. 94
- [48] Minkova – Stockwell, op. cit., s. 6
- [49] Ibid
- [50] Ibid
- [51] Štěkauer, op. cit., s. 89
- [52] Ibid, s. 90
- [53] Bauer, L. *English word formation*, s. 237
- [54] Vogel, op. cit., s. 20
- [55] Štěkauer, op. cit., s. 95
- [56] Plag, op. cit., s. 126-128
- [57] Štěkauer, op. cit., s. 95
- [58] Bauer, op. cit., s. 237
- [59] Ibid, s. 238
- [60] Minkova – Stockwell, op. cit., s. 15
- [61] Ibid, s. 15-16

-
- [62] Ibid, s. 17
- [63] Ibid, s. 16-17
- [64] *Online Etymology Dictionary* [online]
- [65] Štěkauer, op. cit., s. 97
- [66] Ibid
- [67] Vogel, op. cit., s. 21
- [68] Ibid
- [69] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [70] *Water Rights* [online]
- [71] *Merriam Webster* [online]
- [72] Marvin, G. *Google Analytics Adds “Smart Lists” To Automate Remarketing List Optimization* [online]
- [73] *Merriam Webster*, op. cit. [online]
- [74] Cauterucci, C. *In the dark comedy ‘Pluto,’ a family’s world is upended over breakfast chitchat* [online]
- [75] *Oxford Dictionaries* [online]
- [76] Bjerg, G. *Forty years of computer dating* [online]
- [77] Zimmer, B. *The Words That Popped in 2013* [online]
- [78] Settembre, J. *Free Cronuts! Dominique Ansel to give out free Cronuts and Milk and Cookie Shots* [online]
- [79] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [80] Ertelt, S. *Belgium: Senate Approves Measure Allowing Doctors to Euthanize Children* [online]
- [81] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [82] James, B. J. *The Journal: Message to Kara*, s. 3
- [83] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [84] *China To Green Western Deserts With Seawater* [online].
- [85] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [86] *All-party meeting ends inconclusively* [online]
- [87] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [88] Foster, M. *The prince, the play date and a small incident of theft* [online]
- [89] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]

-
- [90] *Old Navy Jeggings* [online]
- [91] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [92] McWhorter, J. *LOL isn't funny anymore* [online]
- [93] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [94] Rowe, S. *Curb Appeal: Mishmash of colour makes house look dated* [online]
- [95] *Merriam Webster*, op. cit. [online]
- [96] Klappholz, A. *Name-Dropping During an Interview* [online]
- [97] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [98] *3 Things To Consider Before Getting Ombre Hair Color* [online]
- [99] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [100] *'Selfie' named by Oxford Dictionaries as word of 2013* [online]
- [101] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [102] *See a shrink — lose your guns — Action needed ASAP!!!* [online]
- [103] Janssen, C. *SoLoMo* [online]
- [104] Gulden, J. *SoLoMo: The What and the Why* [online]
- [105] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [106] Huet, E. *On the hunt for S.F. street stamp typos* [online]
- [107] *Oxford Dictionaries*, op. cit. [online]
- [108] *Dog thief caught on camera at Vancouver tattoo parlour* [online]
- [109] Štěkauer, op. cit., s. 99
- [110] Minkova – Stockwell, op. cit., s. 5-6
- [111] Peprník, op. cit., s. 77
- [112] Temple, E. *'Swagger' and Other Everyday Words Invented by Famous Authors* [online]
- [113] Ibid
- [114] Ibid
- [115] Kellerman, S. – O'Conner, P. T. *Neologisms: winners and losers* [online]
- [116] Kellerman, S. – O'Conner, P. T. *Our neologists in chief* [online]
- [117] Gill, A. *William Shakespeare (1564–1616)* [online],
- [118] Garner, B. A. *Shakespeare's Latinate Neologisms*, s. 155
- [119] Garner, op. cit., s. 156
- [120] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]

-
- [121] Shakespeare, W. *The Works of Shakespeare: Troilus and Cressida. Romeo and Juliet. Hamlet. Othello.* s. 366
- [122] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [123] Shakespeare, W. *The Tempest*, s. 5
- [124] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [125] Shakespeare, W. *Love's Labours Lost*, s. 59
- [126] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [127] Shakespeare, W. *Romeo and Juliet*, s. 45
- [128] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [129] Shakespeare, W. *Troilus and Cressida* [online]
- [130] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [131] Shakespeare, W. *King Richard II. King Henry IV, part 1. King Henry IV, part 2. Henry V*, s. 192-193
- [132] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [133] Shakespeare. *Love's Labours Lost*, op. cit., s. 16-17
- [134] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [135] Shakespeare, W. *All's Well that Ends Well*, s. 81
- [136] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [137] Shakespeare. *Love's Labours Lost*, op. cit., s. 77
- [138] *Online Etymology Dictionary*, op. cit. [online]
- [139] Shakespeare, W. *Macbeth*, s. 72
- [140] Garner, op. cit., s. 155-157

10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

10.1. Tištěné zdroje

BAUER, L. *English word formation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. ISBN 0-521-24167-7.

DUŠKOVÁ, L. a kol. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1413-6.

GARNER, B. A. *Shakespeare's Latinate Neologisms*. Shakespeare Studies. January 1982, Vol. 15, s. 149–170.

JAMES, B. J. *The Journal: Message to Kara*. Bloomington: Author House, 2010. ISBN 978-1-4567-1112-2.

MINKOVA, D. – STOCKWELL, R. *English Words: History and Structure*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. ISBN 0-521-79362-9.

PEPRNÍK, J. *English Lexicology*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1530-5.

PLAG, I. *Word-formation in English*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. ISBN 0-521-81959-8.

SHAKESPEARE, W. *All's Well that Ends Well*. Leipzig: Bernhard Tauchnitz, 1843.

SHAKESPEARE, W. *King Richard II. King Henry IV, part 1. King Henry IV, part 2. Henry V*. London: Longman, Hurst, Rees, Orme, Brown, and Green, 1825.

SHAKESPEARE, W. *Love's Labours Lost*. Minneapolis: Filiquarian Publishing, LLC, 2007. ISBN 978-1599867779.

SHAKESPEARE, W. *Macbeth*. Oxford: Clarendon Press, 1869.

SHAKESPEARE, W. *Romeo and Juliet*. London: Macmillan, 1839.

SHAKESPEARE, W. *The Tempest*. London: J. Tonson, 1734.

SHAKESPEARE, W. *The Works of Shakespeare: Troilus and Cressida. Romeo and Juliet. Hamlet. Othello*. Sherborne: Robert Martin, 1768.

ŠTĚKAUER, P. *A course in English word-formation*. Košice: Rektorát Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, 1992. ISBN 80-7097-173-8.

TRNKA, B. *Rozbor nynější spisovné angličtiny. 2, Morfologie slovních druhů (části řeči) a tvoření slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967.

VACHEK, J. *A linguistic characterology of modern English*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-210-0110-0.

VACHEK, J. *Chapters from modern English lexicology and stylistics*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-7066-337-5.

VOGEL, R. *Basics of Lexicology*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4272-8.

VOREL, R. *Lexikologie angličtiny v 77 otázkách a odpovědích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-67-9.

10.2. Internetové zdroje

All-party meeting ends inconclusively [online], 2014. Dostupné na: http://www.myrepublica.com/portal/index.php?action=news_details&news_id=72927 [cit. 21. 4. 2014].

BJERG, G. *Forty years of computer dating* [online], 2006. Dostupné na: <http://www.damninteresting.com/forty-years-of-computer-dating/> [cit. 21. 4. 2014].

CAUTERUCCI, C. *In the dark comedy 'Pluto,' a family's world is upended over breakfast chitchat* [online], 2014. Dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/express/wp/2014/02/27/in-the-dark-comedy-pluto-a-familys-world-is-upended-over-breakfast-chitchat/> [cit. 21. 4. 2014].

Dog thief caught on camera at Vancouver tattoo parlour [online], 2014. Dostupné na: <http://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/dog-thief-caught-on-camera-at-vancouver-tattoo-parlour-1.2615632> [cit. 21. 4. 2014].

ERTELT, S. *Belgium: Senate Approves Measure Allowing Doctors to Euthanize Children* [online], 2013. Dostupné na: <http://www.lifenews.com/2013/12/12/belgium-senate-approves-measure-allowing-doctors-to-euthanize-children/> [cit. 21. 4. 2014].

FOSTER, M. *The prince, the play date and a small incident of theft* [online], 2014. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2014/04/09/world/uk-royal-tour-play-date/> [cit. 21. 4. 2014].

GILL, A. *William Shakespeare (1564–1616)* [online], 2010. Dostupné na: <http://www.hull.ac.uk/php/cetag/1dbnewords.htm> [cit. 15. 4. 2014].

GULDEN, J. *SoLoMo: The What and the Why* [online], 2013. Dostupné na: <http://socialmediatoday.com/jacey-gulden/1429651/solomo-what-and-why> [cit. 22. 4. 2014].

HUET, E. *On the hunt for S.F. street stamp typos* [online], 2014. Dostupné na: <http://www.sfgate.com/bayarea/article/On-the-hunt-for-S-F-street-stamp-typos-5408437.php> [cit. 21. 4. 2014].

China To Green Western Deserts With Seawater [online], 2010. Dostupné na: http://inventorspot.com/articles/china_green_western_deserts_seawater [cit. 21. 4. 2014].

JANSSEN, C. *SoLoMo* [online]. Dostupné na: <http://www.techopedia.com/definition/28492/solomo> [cit. 22. 4. 2014].

KELLERMAN, S. – O'CONNER, P. T. *Neologisms: winners and losers* [online], 2011. Dostupné na: <http://www.grammarphobia.com/blog/2009/03/our-neologists-in-chief.html>, [cit. 6. 4. 2014].

KELLERMAN, S. – O'CONNER, P. T. *Our neologists in chief* [online], 2009. Dostupné na: <http://www.grammarphobia.com/blog/2009/03/our-neologists-in-chief.html>, [cit. 6. 4. 2014].

KLAPPHOLZ, A. *Name-Dropping During an Interview* [online]. Dostupné na: <http://www.theladders.com/career-advice/name-dropping-during-an-interview> [cit. 21. 4. 2014].

Lexicology and lexicography [online]. Dostupné na: <http://www.ciil-ebooks.net/html/lexico/link4.htm> [cit. 27. 4. 2014].

MARVIN, G. *Google Analytics Adds "Smart Lists" To Automate Remarketing List Optimization* [online], 2014. Dostupné na: <http://searchengineland.com/google-analytics-adds-smart-lists-automate-remarketing-list-optimization-188951> [cit. 21. 4. 2014].

MCWHORTER, J. *LOL isn't funny anymore* [online], 2013. Dostupné na: <http://www.samachar.com/lol-isn-t-funny-anymore-ne4xSlgjbh.html> [cit. 21. 4. 2014].

Merriam Webster [online], 2014. Dostupné na: <http://www.merriam-webster.com/> [cit. 21. 4. 2014].

Number of Words in the English Language: 1,025,109.8 [online], 2014. Dostupné na: <http://www.languagemonitor.com/new-words/number-of-words-in-the-english-language-1008879/> [cit. 19. 4. 2014].

Old Navy Jeggings [online], 2014. Dostupné na: <http://www.cosmopolitan.com/cosmo-latina/old-navy-jeggings#slide-8> [cit. 21. 4. 2014].

Online Etymology Dictionary [online], 2014. Dostupné na: <http://etymonline.com/index.php> [cit. 21. 4. 2014].

Oxford Dictionaries [online], 2014. Dostupné na: <http://www.oxforddictionaries.com/us> [cit. 21. 4. 2014].

ROWE, S. *Curb Appeal: Mishmash of colour makes house look dated* [online], 2013. Dostupné na: <http://www.montrealgazette.com/life/Curb+Appeal+Mishmash+colour+makes+house+look+dated/7953706/story.html> [cit. 21. 4. 2014].

See a shrink — lose your guns — Action needed ASAP!!! [online], 2014. Dostupné na: <http://www.nhfc-ontarget.org/2014/01/uncategorized/see-a-shrink-lose-your-guns-action-needed-asap/> [cit. 21. 4. 2014].

'Selfie' named by Oxford Dictionaries as word of 2013 [online], 2013. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-24992393> [cit. 21. 4. 2014].

SETTEMBRE, J. *Free Cronuts! Dominique Ansel to give out free Cronuts and Milk and Cookie Shots* [online], 2014. Dostupné na: <http://www.nydailynews.com/life-style/eats/free-cronuts-article-1.1760968> [cit. 21. 4. 2014].

SHAKESPEARE, W. *Troilus and Cressida* [online]. Dostupné na: http://shakespeare.mit.edu/troilus_cressida/troilus_cressida.3.3.html [cit. 22. 4. 2014].

TEMPLE, E. *'Swagger' and Other Everyday Words Invented by Famous Authors* [online], 2012. Dostupné na: <http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2012/05/swagger-and-other-everyday-words-invented-by-famous-authors/257474/#slide1> [cit. 6. 4. 2014].

Water Rights [online]. Dostupné na: <http://ca.statewater.org/> [cit. 21. 4. 2014].

What is lexicology? [online]. Dostupné na: <http://courses.nus.edu.sg/course/elltankw/history/Vocab/A.htm> [cit. 27. 4. 2014].

ZIMMER, B. *The Words That Popped in 2013* [online], 2013. Dostupné na: <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304020704579278490453018658> [cit. 21. 4. 2014].

3 Things To Consider Before Getting Ombre Hair Color [online], 2012. Dostupné na: <http://hellobeautiful.com/2012/07/06/ombre-hair-trend-dye-celebrity-pics-how-to-what-to-consider/> [cit. 21. 4. 2014].

11. RESUMÉ

The object of this Bachelor's Thesis is to thoroughly summarize the means of enriching the English word stock. At the beginning of the paper we take a look at the core vocabulary of the language, inheritance-words and borrowings from foreign languages. Then we move on to the major word-formation processes, such as derivation, compounding and conversion, and the minor ones, such as back-formation, blends or clipping to name a few. The theory is followed by a practical part, where we analyze words from various areas of life, particularly the way they were formed and time of their origin. The last part of the thesis focuses on neologisms. After some theoretical information there is a practical part examining neologisms in the works of literature and especially in the plays of William Shakespeare.

12. ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je podat ucelený obraz o způsobech rozšiřování anglické slovní zásoby. V úvodu se práce zabývá základní slovní zásobou, původními anglickými slovy a výpůjčkami z cizích jazyků. V další části zkoumá způsoby, kterými vznikají slova na základě již existujících výrazů. Mezi nejdůležitější z nich se řadí odvozování (derivation), slučování slov (compounding) a konverze (conversion). Práce však neopomíjí ani méně časté typy tvoření slov, jako jsou back-formation, směšování (blends), zkracování (clipping) aj. Na teoretickou část navazuje část praktická, v níž jsou analyzována slova z různých oblastí, konkrétně způsob a doba jejich vzniku. V poslední části se pozornost obrací k neologismům. Po teoretickém úvodu opět následuje praxe, kde se práce soustředí na neologismy v literatuře různých autorů, a to především v hrách Williama Shakespeara.